Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 180 (20. 447) • 1989 йил 4 август, жума • Баҳоси 3 тийин.

М. С. ГОРБАЧЕВнинг

СССР Олий Советининг биринчи сессиясида Буюк Британия, ГФР ва Францияга сафарлари якунлари ҳамда Варшава Шартномасига аъзо давлатлар Сиёсий маслаҳат комитети кенгашидаги иштироки тўғрисида сўзлаган

НУТҚИ

Ташқи сиёсат соҳасидаги манфаатларимизгагина жавоб бериб қолмайдиган йўсинда Совет давлатини чет элда янгича идрок этиш ана шу сиёсат натижалари-ку, ахир. Бу — ички планларимизни амалга ошириш учун яхши шарт-шароитдир, бу экономика, социал соҳа, маданият ва идеологияда жамиятимиз қайта қуриш йўлидан жадалроқ ва ишончлироқ одимлаб бораверишни учун, қарорлар қабул қилиш учун энг яхши шарт-шароитдир. Хуллас, сиз билан биз ҳозир совет жамиятини янгилаш юзасидан инқилобий ва кенг кўламли вазифаларни уддасидан чиқиш учун қулай ташқи шарт-шароитларга, ҳойнаҳой илгари сира бўлмаган бир тарзда муҳтождирмиз.

Шундай қилиб, ташқи сиёсатда **бутун совет халқининг** ҳаётий манфаатлари муштараклиги жам бўлиб турибди. Ушбу сиёсат барча давлат органларимиз, жамоатчилигимиз ва бутун халқнинг доимий диққат-эътиборини ва анчагина кучғайратини талаб қилмоқда. Бу сиёсат билан гоят жиддий шуғулланишга тўғри келаяпти.

Ташқи сиёсий ишларнинг устиворлиги ортиб кетмаяптими, бу сиёсатга жуда кўп вақт ва куч-ғайрат сарфланмаяптимикан, деган гапларни кўпинча эшитишга ва ҳатто ўқишга тўғри келмоқда. Назаримда, депутат ўртоқлар, сиёсатнинг ана шу йўналишида «тежамкорлик қилиш» ва айниқса **ички ва ташқи** сиёсатни бир-бирига қарама-қарши қилиб қўйиш мумкин эмас. Кундалик юмушларимиз кўп, албатта, вазиятнинг ўткир бўлиб турганлиги ҳаммага таъсир этмоқда. Аммо шунга қарамасдан мамлакат ичидаги ҳудди ўша қайта қуриш муҳимлигини назардан қочирмаслигимиз керак. Агар бирор-бир кимса эски ақидаларга ёпишиб олиб, жаҳон жараёнидан четда турган бўлса турғандир, лекин Совет Иттифоқи бундай жараёндан четда турмаслиги йўқ. Шундай қилинса, мамлакат фан ва техника соҳасида қолоқликка, экономика соҳасидаги қолоқликка, халқ фаровонлиги даражасидаги қолоқликка албатта маҳкум бўлур эди. Ва биз етилган, бир қанча ҳолларда эса етилиб, ўтиб кетган ўз ички вазифаларимизни ҳал эта олмаймиз. Биз жаҳондаги ўз мавқеимизни сақлаб қолиш истиқболини бой берган бўлур эдик. Ушбу истиқбол фақат нуфуз масаласигина эмас, жаҳон ривожидаги умуминсоний тараққиётда бизнинг ўрнимиз тарихий жиҳатдан тақозо этилгандир. Агар СССР неча ўн йиллар мобайнида қандай бўлса шундай қолаверса, қайта қуриш рўёбга чиқмаса, XXI аср цивилизациясига ўтиш мумкин бўлмай қолади. Шундай қилиб, фақат ички эҳтиёжларимиздангина эмас, ҳозир сиз билан биз яшаётган ва ўзгариб бораётган дунёдан ҳам омиллар бахш этилмоқда.

Биз ўзимизнинг ташқи сиёсатимизни, жумладан Европадаги энг йирик уч давлатга яқинда қилган ташрифимизни ва Бухарестда ўзимизнинг социалистик иттифоқдошларимиз билан учрашувни ҳудди ана шу нуқтаи назардан кўриб чиқишимиз керак.

Яна бир карра шуни айтмоқчиманки, ана шу халқаро тадбирлар тўғрисида ахборот матбуотда эълон қилинган эди. Умидворманки, истаги бўлган одам ана шу ахборот билан танишган. Бу мени ахборотлар мазмунини баён этиш заруратидан ва яна воқеалар солномасига риоя этишдан, тафсилотларни айтишдан холи қилади. Мен фикримни жамламоқчи бўлган асосий масала — бу баҳолар ва хулосалардир. Ана шу сафарлар ва учрашувлардан олган муҳим таассуротларни ҳам тилга олмоқчиман.

Буюк Британия, Германия Федератив Республикаси ва Францияга сафарлар тўғрисида. Иқтисодий, сиёсий ва ҳарбий жиҳатдан бу мамлакатларнинг ҳаммаси ҳозирги дунёдаги энг йирик давлатлардандир. Шулардан иккитаси ядро қуролига эга бўлган давлатлар ва БМТ хавфсизлик кенгашининг доимий аъзоларидир. ГФРда НАТОнинг жуда катта ядровий ва ноядровий потенциали тўпланган. Ана шу барча давлатларнинг Европа ва жаҳон сиёсатини шакллантиришдаги роли ҳам жуда каттадир.

Ташрифлар жуда масъулиятли, айтиш мумкинки, жаҳон тараққиётидаги бурилиш палласида ҳамда социалистик дунёдаги теран ўзгаришлар даврида бўлди. Бу сафарлар январь ойида Венада якунловчи ҳужжат қабул қилинганлиги, Европада оддий қуроллар ва қуролли кучлар юзасидан музокаралар бошланганлиги, маълум танаффусдан кейин АҚШ маъмурияти ва шунга кўра НАТОнинг ҳам ташқи сиёсий фаоллиги яна тикланганлиги билан боғлиқ бўлган муҳим сиёсий жараёнлар чоғида кечди.

Ушбу ташрифлар айни шу вақтда ўтганлигининг аҳамиятини изоҳлаб берадиган яна бир омил бор. Ғарбий Европа ҳозир ўзи билан ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик зарурлигини англаб олиш йўлидан тезроқ ҳаракат қилмоқда, реалликлар ва манфаатлар мувозанатини ҳисобга олиб, ҳар қандай муаммоларни муҳокама қилишга мухолифлик ёндашувларини бартараф этишга тайёрдир.

Буюк Британия, ГФР ва Франция раҳбарияти билан музокаралар, жамоатчилик, оддий гражданлар билан учрашувлар туфайли шунга ишончимиз комил бўлдики, ҳозирги Европа бундан бир неча йил илгариги Европа эмас. Ҳозирги алоқаларимизни яқин ўтмишда ҳудди ана шу даражада ўтган алоқалар билан таққослар эканмиз, бизнинг Ғарб дунёси билан муносабатларимиз нечоғли тез ўзгараётганлигини ҳис этамиз. Европа ва жаҳоннинг келажаги ҳусусида аниқ-равшанлик кўпроқ, эътибор кўпроқ, очиқ-ойдинлик кўпроқдир. Энг асосийси —муносабатларнинг мазмуни теранлашмоқда. Биз бунга Лондонда ҳам, ГФРнинг ҳамма жойларида ҳам, Парижда ҳам, айтиш мумкинки, бутун Ғарбий Европа жам бўлган Страсбург шаҳрида ҳам ишонч ҳосил қилдик. Учрашувлар руҳига йил ўтган сайин биз бир-биримизни яхшироқ билиб олаётганимиздек оддий ҳолат ҳам таъсир этди. Ҳозир ҳаммага шу нарса равшан бўлиб қолдики, шахснинг ўзи ҳозирги сиёсатда жуда катта аҳамиятга эгадир. Эндиликда бу барча уч пойтахтда Европа жараёнининг зарур таркибий қисми сифатида қабул қилинди.

Олий даражадаги учрашувлар ва умуман сиёсий даражадаги учрашувларнинг янги сифати, равшанки, ҳамма мамлакатларда бир хил эмас. Лекин ҳеч қаерда орқага қараб кетиш йўқ.

Жамоатчиликнинг кайфияти ташрифлар характерига жуда катта таъсир ўтказди. Бу ўринда ҳатто бизга таниш кенг омма атамасини қўлдашим ҳам мумкин, лекин бўлган гапни айтаман. Чунки мамлакат граждани сифатида ҳушидлик билан кутиб олганликлари бизни хурсанд қилди. Одамларнинг хулқ-атвори, ўз ҳис-туйғуларини изҳор этиш тарзининг ҳар бир шаҳарда ўзига хос жилваларини бор эди, албатта. Аммо ҳамма ерда, айниқса ГФРда кўп йиллардан бери бизни ажратиб турган гов гўё қулагандек бўлди, деган таассурот қолди.

Ҳис-туйғулар гулдастаси қизиқиш, меҳр ва хайрихоҳликдан таркиб топди, дўстлик ва ғанимлик йўқ эди. Мен сизларга ана шу таассуротни таъкидлаб айтмоқчиман. Ана шу таассуротнинг ўзигина кўпгина

(Давоми иккинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ СИЁСИЙ БЮРОСИДА

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг 31 июлдаги мажлисида иттифоқдош республикалар Марказий Комитетлари, ўлка ва область партия комитетлари биринчи секретарларининг бўлиб ўтган кенгашига якун ясалди. Кенгаш партия ички турмушини фаоллаштириш, КПССнинг қайта қуришнинг боришига таъсирини кучайтириш учун муҳим аҳамиятга эга эканлиги таъкидланди. М. С. Горбачев докладида ижтимоий сиёсий вазиятга, мамлакатда амалга оширилаётган революцион ўзгартишларга берилган баҳо, ҳозирги даврда КПССнинг роли тўғрисидаги гоялар ва хулосалар принципиал характерга эга бўлиб, партиянинг совет жамияти сиёсий авангарди сифатида обрўсини мустаҳкамлашга қаратилган. Кенгаш қатнашчилари партия ишини такомиллаштириш, бўлажак ҳисобот сайлов кампаниясини ўтказиш, КПССда демократик асосларни ривожлантиришга доир бир қанча таклифларни айтдилар.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси кенгашда айтилган, КПСС Марказий Комитети 1989 йил апрель пленуми якунлари юзасидан ишлаб чиқилган ҳаракат программасига мос келадиган таклифлар ва мулоҳазаларни амалга ошириш тадбирларини маъқуллади.

Мажлисда мамлакатнинг бир қанча регионларидаги, аввало кўмир саноати корхоналаридаги меҳнат коллективларида вужудга келган социал-иқтисодий вазият тўғрисидаги масала муҳокама қилинди. Кўмир қазиб чиқарувчи районларда кўп йиллар давомида жиддий социал-иқтисодий муаммолар тўпланиб қолганлиги таъкидланди. Меҳнат коллективлари, маҳаллий партия, совет ва хўжалик органлари бу муаммоларнинг ҳал қилинишини корхоналарнинг иқтисодий мустақиллигидан кенг фойдаланиш, меҳнатга ҳақ тўлашга ва социал соҳани ривожлантиришга маблағни коллектив ишлаб топиши принципини амалга ошириш билан боғламоқдалар.

Шу билан бирга, сўнгги вақтдаги воқеалар кўрсатганидек, ишчилар ўртага қўйган кўпгина талаблар жойларнинг ўзида, жумладан, иш ташламасдан, меҳнат коллективларининг ўзлари маъмурият ва касаба союзлари билан биргаликда амалга оширишлари мумкин эди. СССР Министрлар Совети ҳукумат комиссияси ва ишчи коллективлари вакилларининг биргаликда қабул қилган қарорларини бажариш чора-тадбирларини кўраётганлиги уқтирилди.

Сиёсий бюро 1989 йилда партия ташкилотларида ҳисобот ва сайловларни ўтказиш ҳақидаги масалани кўриб чиқди. КПСС Устави ва Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси тавсияларига мувофиқ ҳисобот ва сайловлар партия группаларида, партия аъзолари 15 тадан кам бўлган бошлангич ва цех партия ташкилотларида ўтказилади. Сайлаб қўйиладиган раҳбар партия органларининг, жумладан иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари бюроларининг ҳисоботларини партия комитетларининг пленумларида ва бошлангич партия ташкилотларининг йиғилишларида муҳокама қилиш ҳам мақсадга мувофиқ деб топилди.

Бўлажак ҳисобот ва сайловлар партиянинг фаолиятини ислоҳ қилиш жараёнида, партия ташкилотлари ва комитетларининг иши форма ва методларини янгилашда, шу асосда иқтисодий ва социал ривожлантириш вазифаларини амалга оширишда муҳим роль ўйнаши лозимлиги таъкидлаб ўтилди.

Ҳисобот ва сайловларни партия йиғилишларида партиясизларнинг иштироки билан, кенг ижтимоий ошкоралик, ўртоқларча мунозара вазиятида ўтказиш вазифаси қўйилди. Қайта қуриш, партия ички турмушини демократиялаш вазифаларини амалга ошириш ишини батафсил, партиявий принципиаллик билан таҳлил этиш муҳимдир. Йиғилишлар, пленумлар чоғида сайлаб қўйиладиган органлар составини янгилаш ва агар коммунистлар зарур деб ҳисобласалар, кадрлар масалаларини ҳал қилиш лозим бўлади. Бу масала юзасидан қабул қилинган қарор матбуотда эълон қилинади.

Мажлисда М. С. Горбачевнинг ВСИП раиси Р. Ньерш ва ВСИП Бош секретари К. Грос билан суҳбати якунлари кўриб чиқилди. Учрашув КПСС билан ВСИПнинг ўртоқларча ҳамжиҳатлигини, уларнинг барча соҳаларда Совет—Венгрия ҳамкорлигини янада чуқурлаштиришга содиқлигини, иқтисодий алоқалар муаммоларини ҳал этишга янгича ёндашувларини ишлаб чиқишга тайёрлигини намойиш қилганлиги уқтириб ўтилди. Марказий ва маҳаллий органлар даражасида КПСС ва ВСИП партияларо алоқаларини такомиллаштириш, иккала мамлакат жамоатчилиги алоқаларини кенгайтириш ва бошқа масалалар юзасидан эришилган аҳдномалар руҳида топшириқлар берилди.

Сиёсий бюро М. С. Горбачевнинг амалий ташриф билан СССРга келган Мўғулистон Халқ Революцион партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, МХР Буюк халқ хурали Президиумининг раиси Ж. Батмунх билан суҳбати якунларини маъқуллади. Социалистик янгиланиш муаммоларига совет ва мўғул ёндашувларининг умумийлиги, Осиё — Тинч океан регионида ва бутун дунёда халқаро ривожланишнинг боришига қаратилганлигининг бирлиги мамнуният билан таъкидланди.

Мажлисда М. С. Горбачевнинг Ҳиндистон Республикаси Бош министри Р. Ганди билан учрашуви; шунингдек Э. А. Шеварднадзенинг Ҳиндистон ташқи ишлар министри П. В. Нарасимха Рао билан СССРга Ҳиндистон раҳбарининг дўстона амалий ташриф доирасида бўлиб ўтган суҳбати якунлари кўриб чиқилди. Фикрлашув халқаро турмушнинг асосий муаммолари юзасидан иккала мамлакат позицияларининг ўхшашлиги ёки яқинлигини тасдиқлаганидан мамнунлик билдирилди. Иккала мамлакатнинг Деҳли декларацияси негизида изчиллик билан баҳамжиҳат ҳаракат қилиши халқаро иқлимни, шу жумладан Осиё-Тинч океан регионида халқаро иқлимни соғломлаштиришга, хусусан регионал можароларни ҳал қилишга ижобий таъсир қилмоқда. Шу муносабат билан Афғонистондаги вазиятни нормаллаштиришга иккала мамлакат қарашларининг умумийлиги таъкидланди, Афғонистоннинг ички ишларига чет мамлакатларнинг аралашуви давом этаётганлиги қораланди.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон Камбоджа муаммосини сиёсий йўл билан узил-кесил ҳал қилиш иши ривож топишига бутун чоралар билан кўмаклашмоқдалар. Ҳиндистон билан ҳар томонлама дўстона алоқаларни мустаҳкамлаш йўли Совет ташқи сиёсатининг устун йўналишларидан бири бўлиб қолаётганлиги тасдиқланди.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси Е. К. Лигачевнинг КПСС делегациясининг Я. Кадарни дафн этишда иштирок этиш учун Венгрия Халқ Республикасига қилган сафари ҳамда унинг Венгрия раҳбарлари билан суҳбатлари якунлари тўғрисидаги ахборотини тинглади ва маъқуллади. Венгриянинг атоқли партия ва давлат арбоби билан видолашув унга чуқур ҳурматнинг ифодаси, ВХРдаги социализм ғояларини қўллаб-қувватлаш намойишига айланди.

А. В. Власовнинг Никарагуада сандиночилар революциясининг 10 йиллигига бағишланган тадбирларда Совет делегациясининг иштироки тўғрисидаги ахбороти кўриб чиқилди. Делегациянинг Никарагуа президенти Д. Ортега билан музокаралари натижалари маъқулланди, делегация Никарагуа президенти Д. Ортегага М. С. Горбачевнинг шахсий мактубини топширди.

Сандиночилар миллий-демократик революциясининг мухолифликдан мулоқотга, янада демократиялашга ҳамда миллий яраш йўлига ўтиш мамлакатнинг ўткир социал-иқтисодий муаммоларини ҳал қилиш йўлларини излаш билан тавсифланувчи янги, тинч босқичига иккала томоннинг қарашлари ўхшаш эканлиги таъкидланди.

Сиёсий бюро Ю. Д. Маслюковнинг Германия Демократик Республикасига амалий ташрифи натижаларини маъқуллади, бу ташриф давомида икки томонлама иқтисодий ҳамкорлик ҳамда келгуси беш йилликда СССР ва ГДР давлат планларини мувофиқлаштириш масалалари кўриб чиқилди.

Сиёсий бюро Ю. Д. Маслюковнинг Германия Федератив Республикасига ташрифи тўғрисидаги ахборотини эшитди. Ўтказилган музокаралар натижасида икки томонлама ҳамкорликнинг самарали воситаларини пухталаштириш юзасидан аниқ-равшан тадбирлар белгиланди.

М. С. Горбачев А. Медович билан учрашди

М. С. Горбачев 2 август куни касаба союзлари Умумпольша битимининг раиси А. Медовични қабул қилди.

Совет Иттифоқидаги қайта қуриш ҳамда Польшадаги социалистик янгиланиш шароитида касаба союзларининг фаолияти тўғрисида қизиқиш билан фикрлашиб олинди. Иккала мамлакатдаги ахволда жиддий фарқлар бўлишига қарамай, улардаги чуқур ислоҳот жараёнларининг муваффақияти кўп жиҳатдан ишчилар синфи касаба союз ташкилотларининг жанговарлигига, сиёсий матонатига ҳам боғлиқдир.

Меҳнаткашларнинг ҳуқуқларини турли бюрократик бузилишлардан ҳимоя қилишда касаба союзларининг беқиёс роли таъкидланди. Улар ўз олдиларида турган вазифаларга масъулиятли ёндашганлари тақдирда етилаётган можароларнинг ўз вақтида олдини олишга, уларни жамият ҳаёт фаолиятининг энг оддий асосларини хавф остига соладиган, жамиятни орқага суриб юборадиган социал можароларга айланиб кетишига йўл қўймай, хўжалик ва ҳукумат органлари билан биргаликда меҳнаткаш инсон манфаатларини кўзлаб оқилона ҳал қилишга қодир экзилиги уқтирилди.

Нормал ҳукумат, деди М. С. Горбачев, чинакам касаба союзларисиз иш юрита олмайди. Яқинда мамлакатнинг кўмир қазиб чиқарувчи регионларида бўлиб ўтган шахтёрлар иш ташлаши ҳозир ҳамма жойда касаба союзларида бир вақтлар «пенсияга қадар хотиржам яшаши учун» «ҳисобдан чиқариб ташланган» кишилар эмас, балки қобилиятли, гайратли одамлар ишлашлари лозимлигини яна бир бор ишончли тарзда кўрсатди. Касаба союзларда ишлайдиган одамлар меҳнат коллективларида обрўга эга бўлган, сиёсий дунёқараши кенг, халқ хўжалигидаги амалга ошириш учун кўп вақт талаб қилинадиган зарур структуравий ва илмий-техникавий ўзгаришларнинг миқёсларини тушунадиган одамлар бўлиши керак. Шу билан бирга меҳнаткашларнинг меҳнат, турмуш шароитларига, меҳнат коллективларига ишлаб чиқаришда мустақиллик беришга онд жуда кўп қонуний талаблари гоят қисқа, аниқ белгилаб қўйилган муддатларда қондирилиши мумкин ва лозим.

А. Медович ҳозир, мамлакат халқ хўжалиги кенг миқёсда бозор механизмига ўтказилаётган пайтда Польша касаба союз ташкилотлари олдида вужудга келаётган мураккаб муаммолар тўғрисида гапирди. Меҳнатни ва ишлаб чиқаришни замонавий ташкил этиш муаммоларини ишлаб чиқишдаги катта назарий камчиликлар амалий қийинчиликларни чигаллаштириб юбормоқда, бу эса касаба союзларининг фаолиятига салбий таъсир қилмоқда. Шу муносабат билан у совет касаба союзлари билан янада фаолроқ ҳамкорлик қилишни, тажрибаларни баҳам кўришни табриклади.

Польша касаба союзларининг раҳбари М. С. Горбачевга поляк касаба союзлари турмуши билан қизиққанлиги учун миннатдорчилик билдирди, ПХР президенти В. Ярузельскийнинг эзгу-истакларини, топширди.

М. С. Горбачев Совет Иттифоқидаги шериклари билан амалий ўзаро алоқа қилишдан манфаатдор бўлган Польшадаги барча партия, касаба союз, жамоат ташкилотлари билан алоқаларни чуқурлаштириш ва кенгайтиришни ёқлаб гапирди. Совет—Польша муносабатларидаги олдин ва ҳозир ҳам мавжуд бўлган барча яхши жиҳатларни асраш ва кўпайтириш жуда муҳимдир, деб таъкидлади у. Халқларимиз асрлар давомида ёнма-ён яшаб келмоқдалар ва ҳатто чоризмнинг, Россия ва Польша ҳукмрон доираларининг айби билан юз берган оғир дамларда ҳам мамлакатларимизнинг энг яхши намояндалари ижтимоий тараққиёт сари интилишларида бир-бирларига мадад бериб келганлар. Ҳозир кўп жиҳатдан КПСС ва ПБИПнинг биргаликдаги куч-ғайрати туфайли мамлакатларимиз ўртасида ўтмишда узоқ вақт давомида етишмай келган ишонч барпо этилди. Бу — алоқаларимизни самарали ривожлантиришнинг гаровидир, бунинг устига Совет Иттифоқи ҳам, Польша ҳам умумий иш билан—меҳнат аҳли манфаатлари йўлида ижтимоий турмушнинг ҳамма соҳаларини янгилаш билан банд, деб таъкидлади М. С. Горбачев.

Суҳбатда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари А. Н. Яковлев, ВЦСПС секретари Г. И. Янаев, ПХРнинг ССЁРдаги элчихонаси маслаҳатчиси Р. Пациорковский иштирок этдилар.

(ТАСС).

КПҚС Марказий Комитетининг қарори

1989 йилда партия ташкилотларида ҳисобот ва сайлов ўтказиш тўғрисида

1. КПСС Уставига мувофиқ 1989 йилда партия аъзоси 15 кишидан кам бўлган партия группаларида, бошлангич ва цех партия ташкилотларида ҳисобот-сайлов йиғилишлари ўтказилсин. XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг тавсияномаларини эътиборга олиб, ҳудди шу муддатда район, шаҳар, округ, область, ўлка партия комитетлари, иттифоқдош республикалар компартиялари Марказий Комитетлари бюроларининг ўз фаолиятлари тўғрисидаги ҳисоботларини тегишли комитетларнинг пленумларида партқомлар ва партия бюроларининг ҳисоботларини эса бошлангич, цех партия ташкилотларининг йиғилишларида муҳокама этиш ҳам мақсадга мувофиқ деб ҳисобласин. Зарур бўлган ҳолларда шу мақсадда тегишли партия конференциялари ўтказилиши мумкин.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари, ўлка ва область партия комитетлари округ, шаҳар, район партия комитетларининг таклифларини кўриб чиқиб, жойлардаги конкрет вазиятдан келиб чиқиб, йиғилишлар, пленумлар, конференциялар ўтказиш муддатлари ва навбатини белгилашларини мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайди.

2. Бўлажак ҳисобот ва сайлов мамлакатдаги ҳозирги сиёсий вазият муносабати билан алоҳида аҳамиятга эгадир. Жамият аслида қайта қуришнинг қалтис даврини бошидан кечирмоқда. КПССнинг фаолияти ижтимоий-иқтисодий соҳада ва мамлакатнинг кайфиятида аҳвол кескинлашган шароитда ўтмоқда. Кўпгина партия комитетлари ва ташкилотлари жамиятда содир бўлаётган жараёнлардан орқада қолганлиги сабабли партия танқид ўти остида қолди. Қайта қуришда КПССнинг етакчилик роли заифлашувининг реал хавфи пайдо бўлди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси КПСС билан унинг раҳбарлик органлари фаолиятида чуқур ўзгартишлар ниҳоятда зарур бўлиб қолди, деб ҳисоблайди. Партиянинг сиёсий системадаги вазифаси, ўрнини янгича идрок этибгина қолмай, шу билан бирга КПССга жамиятнинг сиёсий авангарди сифатида зарур бўлган фазилатни бағишлайдиган янгича иш усулларини ҳам ишлаб чиқиб, ўзлаштириш керак.

Бўлажак ҳисобот ва сайлов партия фаолиятини ислоҳ қилиш жараёнида, унинг ташкилотлари ҳамда комитетларининг иш шакллари ҳамда усулларини янгилашда муҳим роль ўйнаши лозим. Йиғилишларда, пленумларда, конференцияларда айни шу нуқтан назардан гап юритиш зарур. Бир қанча регионларда сайлаб қўйиладиган органлар ва партия ходимларининг, коммунистларнинг обрў-эътибори пасайиб кетганлиги сабабларини билиб олиш керак. Диққат-эътибор ҳамма жойда йиғилишлар ва митингларда, меҳнат коллективларида муҳокама этилаётган ва партия ташкилотларини ҳаққоний танқид қилиш учун асос бўлиб ҳизмат қилаётган муаммоларни амалда ҳал қилишга қаратилсин. Партия йиғилишларида партиясизларнинг иштирок этиши мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблансин.

3. Ҳисобот ва сайлов кенг жамоат ошкоралиги, ўртоқларча мунозара вазиятида, жуда пухта ўтказилсин, қайта қуриш вазифаларини рўёбга чиқариш борасидаги ишлар партиявий принципиаллик билан таҳлил этилсин. Йиғилишлар, пленумлар ва конференцияларда фаол, рўйрост ва сира чўчимасдан фикрлашиб олишни, ҳозирги босқичда партия иши муаммолари, XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг партия ички турмушини демократиялаш тўғрисидаги қарорларини амалга ошириш муаммолари фикрларнинг хилма-хиллиги асосида эркин муҳокама қилинишини таъминлаш зарур. Бунда партия ташкилотлари демократизм намунасини кўрсатишлари лозим.

(Давоми тўртинчи бетда).

МУАММОЛАР ЖОЙЛАРДА ВА МАРКАЗДА ҲАЛ ЭТИЛСИН

Шу йилнинг бошидан буёнгина Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетига республика меҳнаткашларидан салкам ўн тўрт мингта хат келди, олти ярим мингдан зиёд киши бу ерга шахсан мурожаат қилди. Хатларни, оғзаки мурожаатларни таҳлил этиш шуни кўрсатмоқдаки, Марказий Комитетга йўлланаётган илтимослар, аризалар ва шикоятларнинг кўпчилигини жойларда, яъни мурожаат этган кишилар истиқомат қилаётган шаҳарлар, посёлкалар ва районларда бемалол ҳал этса бўлур эди.

1 август куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида бўлиб ўтган кенгашга саноат корхоналарининг раҳбарлари, завод ва фабрикалар партия ташкилотларининг секретарлари, касаба союз комитетларининг раислари, жойларда Совет ҳокимияти органларида ишлаётган коммунистлар таклиф этилдилар. Мана шу кенгашда меҳнаткашларнинг талаблари ва мурожаатларига ким ва қандай муносабатда бўлаётгани, раҳбарлар ишчилар ҳамда уларнинг оила аъзолари меҳнати ва дам олиши учун нормал шароитлар яратиш йўлида нималар қилаётгани ҳақида рўй-рост, ниҳоятда ошкора суҳбат бўлди.

Фарғонадаги фожиали воқеалар ҳали ҳамманинг хотирасида турибди. Бу ерда экономиканинг кризисли ҳолати, меҳнаткашлар турмуш даражасининг пастлиги, ишчи кучларининг ошиб-тошиб ётганлиги бунинг энг асосий сабабларидан бири бўлганлиги сир эмас. Мана шундай барча таҳдидли омилларга қарамай, гоят хилма-хил даражалардаги кўпгина раҳбарлар ўзларини ҳаддан ташқари бегам тутдилар. Одамларнинг талаб-эҳтиёжларига нисбатан лоқайдлик, бепарволик, уларнинг илтимосларини бажаришда бамайлихотирлик аланга олиб кетган бир боғ поҳол бўлди.

Аммо, корхоналар, партия ташкилотлари, маҳаллий ҳокимият органлари раҳбарларининг бундай иш услуби фақат шу регионнинг ўзигина ҳосми? Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. Каримов гражданларнинг Марказий Комитетга юборган бир қанча хатини ўқиб эшиттирди. Квартира капитал ремонтдан сўнг... яна ремонталаб. Нарх-навонинг баландлиги, чайқовчиларнинг ҳаддидан ошиши одамларнинг тинкасини қуритмоқда, пенсияларни тайинлаш масалалари адолатсиз ҳал этилмоқда... Деярли ҳар бир хатда шундай изоҳ бор: «Бундай маиший турмуш масалалари билан шуғулланиш Марказий Комитетнинг иши эмаслигини тушунамиз. Аммо, биз бунгача қаерга мурожаат қилмайлик, ҳеч қаерда адолатга эриша олмаяпмиз». Мана шу хатларда одамларнинг юраги эзилиб кетганлиги намоён бўлмоқда, буннинг устига кўпинча: «Бизда Совет ҳокимияти борми ўзи ёки йўқми» — деган савол беришмоқда.

Аччиқ савол бу, ўткир савол. Аммо, унга амалий ишлар билан жавоб қайтармаслик — иш ташлашлар, стачкалар, намойишлар учун замин ҳозирлаш демакдир.

(Давоми тўртинчи бетда).

М. С. ГОРБАЧЕВ НУТҚИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

сиёсий қарорлар, имзоланган шартномалар аҳамиятидан афзал турди. Биз Европадагина эмас, бошқа жойларда ҳам тарихнинг туб бурилишини таъминлашга ҳақиқатан ҳам қодир бўлган яхши қўшничилик потенциалини бутун улканлиги билан ҳис этдик.

Буларнинг ҳаммаси қайта қуришимизнинг халқаро аҳамияти тобора теранроқ тушуниб олинаётгани билан боғлиқдир. Чет элларда мамлакатимизни идрок этишга сайлов ва халқ депутатлари съезди, янги Олий Советнинг биринчи сессияси жуда кучли таъсир кўрсатди. Кремлда олиб борилган ва ҳозир ҳам олиб борилаётган иш, худди ана шу иш ҳатто ҳар бир нарсага шубҳа билан қаровчиларни ҳам мамлакатимизда содир бўлаётган ўзгаришларнинг теранлиги ва миқёсига, ниятларимиз ва ишларимизнинг жиддийлиги ва амалийлигига ишонтирмоқда.

Биз шуни ҳис этдикки, ҳозир жаҳон аҳли бизга ялписига синчков назар ташлаётган экан, бу жўн масала эмас. Бу гуллаб-яшнаган Совет Иттифоқисиз ҳозирги дунё мукаммал бўлмаслигини англашдир.

Бу ўринда бошқа сабаб ҳам таъсир этмоқда. Ҳозир Европада ядро уруши хавфи ўтмишда қолди, деган ялпи туйғу жуда кучли. Бундан бир мунча вақт муқаддам пайдо бўлган умид дунёни сақлаб қолиш мумкин, Шарқ билан Ғарб мамлакатлари ўртасида нормал, маданиятли муносабатлар рўёбга чиқади, деган ишончга айланмоқда. Ақл-идрокни карахт қилиб қўядиган доимий уруш хавфидан холи бўлинаётган экан, аввало, буни бизнинг хизматимиз деб билишмоқда, буни Совет Иттифоқидаги қайта қуриш билан, янгича фикрлаш билан боғлашмоқда.

Хуллас, биз ижтимоий халқаро онгда жуда катта бурилиш самараларини ўз кўзимиз билан кўрдик. Ташрифларимиз чоғида бу самаралар яққол намоён бўлди ва бу ҳозир жаҳон жараёнидаги фавқулодда муҳим омилдир.

Учта пойтахтдаги сиёсий мулоқот ва музокараларнинг асосий мавзулари қуйидагилардан иборат бўлди: ҳозирги дунёнинг аҳволи ва жаҳоншумул муаммоларни (дунёдаги хўжалик муаммолари ва регионлардаги муаммолар ҳам шу жумлага киради) ҳал этиш истиқболлари; хавфсизлик ва қуролсизланиш; Умумевропа бунёдкорлиги; СССРдаги қайта қуриш шароитида икки томонлама муносабатлар. Олимлар билан мулоқот чоғида ҳам ана шу муаммолар тилга олинди. Табиий, ҳаётда бўлганидек, ана шу масалаларнинг ҳаммаси ўзаро боғлиқ ҳолда кўриб чиқилди.

Шуни айтишим жоизки, фалсафий жиҳатдан бизнинг таҳлилимиз ва фикр-мулоҳазаларимиз тобора аниқроқ уқиб олинаётганини кўрдик. Бизнинг назаримизда, бу объектив вазиятни, яъни ҳозирги дунё тобора бус-бутун бўлиб бораётганини, Европа ва инсоният тақдирларининг муштараклигини акс эттиради.

Қарашлар ва баҳолар нечоғли ўзига хос бўлмасин, жаҳон сиёсатига бевосита дахлдор бўлган концептуал масалалар: давлатлараро муаммолар ва зиддиятларни ҳарбий йўсинда ҳал этишнинг номақбуллиги ва бемаънилиги; умуминсоний қадриятларнинг афзаллиги; ўз йўлини ўзи эркин танлаб олиши; қурол-яроғлар даражасини камайтириш ва ҳарбий қарама-қаршиликни тугатиш; Шарқ ва Ғарбнинг иқтисодий кўникиши ва экология соҳасидаги куч-ғайратларни бирлаштириш зарурлиги; сиёсат ва маънавият ўртасидаги боғлиқлик, сиёсий жараёнда инсонпарварлик омили ва маданий омилнинг роли; турли давлатлар гражданлари ўртасидаги бевосита алоқанинг аҳамияти — худди шу масалаларда ўхшашлик борлигини қайд этиш мумкин, деб ўйлайман.

Муҳокама қилинган муаммолар мундарижаси ва муҳокама кезида эришилган ҳамжиҳатлик даражаси шундан далолат бериб турибдики, янгича фикрлаш халқаро сиёсат сари йўл очиб бормоқда. Бу энди фақат фалсафа эмас, реал сиёсат ҳамдир.

Бу борада Боннда имзоланган қўшма баёнот принципиал аҳамиятга эгадир. Бу икки турли система ва икки иттифоққа мансуб бўлган Европадаги икки йирик давлат жаҳондаги ўзгаришларни фалсафий жиҳатдан идрок этиб, ўз сиёсатининг мақсадларини биргаликда белгилаб олган биринчи ҳужжатдир. Ушбу ҳужжатнинг босқичларга татийдиган моҳияти шундаки, мазкур ҳужжат иккала мамлакат халқларининг хоҳиш-иродасини ифодалаб, ушбу мамлакатларнинг енгил бўлмаган тарихидаги урушдан кейинги даврга чек қўйди ҳамда ишонч, тенглик ва ўзаро манфаатдорлик негизида фаол, кўп қиррали ҳамкорликни назарда тутади.

Лондон, Бонн ва Парижда ўтказилган музокаралардаги келишмовчиликлар ҳақида гапирадиган бўлсак, улар, аввало, ядро қуролининг роли тўғрисидаги масаладир. Бу ўринда биз позицияларда ҳам, далил-исботларда ҳам ўзгача жилоларни илғаб олганлигимизни айтиб ўтишим керак. «Ядровий тийиб туриш» ғояси, чамаси, Британия раҳбариятининг вужуд-вужудига сингиб кетган кўринади. ГФРдагилар эса ядровий қарама-қаршилик чизиғида жойлашган мамлакатнинг аҳволи ва бу мамлакат учун ҳар қандай ядро қуролининг алоҳида хатарли эканлиги сабабли хавотирга тушиб қолишган. Франция Атлантика иттифоқидаги ўзига хос аҳволини ҳамда бу мамлакат ядро потенциали «фақат сиёсий» мақсадни кўзлаётганини ҳимоя қилмоқда. Ҳамма иттифоқчилик мажбуриятлари ҳақида гапирмоқда.

Биз оддий қурол-яроғни қисқартиришнинг қадрини туширадиган ва Европада ҳарбий қарама-қаршиликни йўқотиш вазифасига зид бўлган «ядровий тийиб туриш» стратегиясига қаршимиз, бунга эътироз йўқ, чамаси. Венадаги музокараларда чигални ёйиш учун қўшимча имкониятлар топиш учун биз ғоямизнинг босқичма-босқичли эканлигини ойдинлаштирдик. Агар НАТО мамлакатлари тактик ядро қуроли хусусида биз билан музокаралар бошлашга қарор қилганликлари аён кўриниб қолгудек бўлса, биз бу ғояни мустаҳкамлаб, Европадаги ракеталаримизни бир томонлама яна қисқартиришга тайёр эканлигимизни айтдик.

Шу муносабат билан баъзан совет кишиларида пайдо бўлаётган саволга жавоб бермоқчиман, айримлар бу саволни дангал ўртага қўйиб, бундай дейишмоқда: ноўрин қадам босиб, ножоиз ёнбосишларга йўл қўймаяпмизми? Ленинча сабоқларга суяниб, ишонч билан қуйидагиларни айтишим керак: фақат оқилона муроса йўли билангина тинч даврга, нормал халқаро муносабатларга қадам қўйиш мумкин. Назаримизда, жаҳон ҳамжамияти бунга етилди. Тажриба бизнинг баҳоимизни тасдиқламоқда. Жаҳон ҳамжамияти, «душман образидан» воз кечиши мумкин, ботиниб шуни айта оламанки, у шу образдан воз кечишга маҳкумдир. Шунинг учун ҳам «душман»нинг мақтови ҳақида жуда бошқа даврдан ва бошқа соҳадан олинган илмоқли гапларни эшитганимизда фақат афсус билан қуйидагиларни қайд этишимиз лозим бўлади: кимки, шундай деб ҳисоблаётган бўлса, қайта қуришнинг тўрт йили мобайнида ҳеч нарсани уқиб олмабди ва ҳеч нарсани ўрганмабди.

Ғарб ҳам қуролсизланиш масалаларида пешвоз чиқаётганини инкор этиш жўнлик бўлур эди. Ўртача ва камроқ олислик ракеталари тўғрисидаги шартноманинг тарихий аҳамиятини ҳамма эътироф этган, ушбу шартнома ҳалол бажарилмоқда. АҚШ сўнгги уч йил мобайнида ҳарбий бюджетини кўпайтирмади, ҳозир шу мамлакат конгрессида айрим ҳарбий программаларни маблағ билан таъминлаш хусусида баҳс авж олиб кетди. АҚШ Европадан анчагина ядровий жанговар зарядларни олиб чиқиб кетди, қуролбоп плутоний ва тритий ишлаб чиқариш тўхтатилгани эълон қилинди, танк ишлаб чиқариш программаси қисқартирилди. ГФРга қарашли «Першинг-1А» ракеталари батамом йўқ қилиб юборилди. Бизнинг Европада оддий қуролларни қисқартириш тўғрисидаги таклифимизга президент Буш ва НАТОнинг жавоби муаммони ҳал этишни узоқлаштирмасдан, балки яқинлаштиради.

Ана шу масалалар хусусидаги Вена музокараларининг иккинчи даври, айтиш мумкинки, ижобий якунланди. Биргаликда химиявий қуролни тақиқлаш тўғрисидаги масалани ҳал этишни сезиларли даражада яқинлаштиришга муваффақ бўлинди.

Буларнинг ҳаммаси жуда жиддий гаплардир. Бу ишларга етарлича баҳо бермаслик мумкин эмас. АҚШ ва НАТОнинг ҳарбий-сиёсий фаолияти шу билан чекланмайди, албатта. Биз ана шу фаолиятнинг тинчлик иши учун хатарли бошқа томонларини ҳам яхши кўриб турибмиз. Бунинг учун НАТОнинг Брюссель декларациясида баён этилган айрим позициялари тўғрисида эслатиб ўтиш етарлидир.

Аммо шунга қарамасдан, бошланган жараёнларга янгича сифат ҳам, иккала дунё ўртасидаги ўзаро муносабатларга янги имконият ва янги эҳтиёжлар ҳам хосдир.

Ташрифлар чоғида **Европа бунёдкорлиги** муаммолари кенг кўламда, айтиш мумкинки, комплекс ва жуда сермазмун муҳокама қилинганлиги шундан далолат бериб турибди. Қўшма Совет—Ғарбий Германия баёнотида, президент Франсуа Миттераннинг сўзларида, Страсбургдаги нутқимизга амалий жавобда «Умумевропа хонадони» ғоясига ижобий муносабат қайд этилган.

Социалистик давлатлардаги ўзгаришларнинг шитобли жараёнларидан фойдаланиб, ана шу давлатлардаги аҳволни беқарорлаштиришга уриниш Ғарбнинг ўзи учун номақбул ва хавфли эканлиги уқиб олинаётгани сайин Европа муаммолари хусусидаги мулоқотнинг имкониятлари ва самараси кенгайиб бораяпти. Яна шуни айтишим керакки — сафарлар чоғидаги мунозарада бу тасдиқланди, — қайта қуришимизнинг муваффақияти — бу совет жамиятининг капитализмга айланиб кетиши эмас, биз қайта қуришни социализмни янгилаш вазифаларини ҳал эта бориб, ўз қадриятларимизга таяниб амалга ошириб келдик ва амалга ошираверамиз; Ғарбдаги кўп одамлар ана шуни тобора тушуниб етмоқдалар. Страсбургда бутун дунёга эшиттирилиб, қайта қуриш муваффақият қозонадиган бўлса, жаҳон ҳамжамияти янги социалистик давлат билан муомала қилади, деб айтилди. Таъкидламоқчиманки, бу жамият янги, аммо айни вақтда **социалистик** жамият бўлади. Буни ғарбдагилар тобора тушуниб етаётганликлари кўриниб турибди. Шу хусусдаги чайқовчилик ҳам камайди. Бу осонлик билан бўлаётгани йўқ. Кўплар ана шу хулосага осонлик билан рози бўлмайдилар. Аммо халқаро жамоатчилик фикри худди ана шу йўналишда етилиб келмоқда.

Сафарлар якуни Европа хонадони тўғрисидаги тасаввурларнинг яқинлашгани ҳақида, ана шу ғоянинг реаллиги яна ҳам яққолроқ кўрингани ҳақида гапиришга имкон беради, деб ўйлайман.

Ҳозир, назаримда, Страсбургга ташрифимизнинг аҳамиятига ҳали тўла баҳо бериш мумкин эмас, чоғи. Агар мажозий маънода айтадиган бўлсак, биз муайян паллада яхлитликка эришган Ғарбий Европага бордик. Страсбург Ғарбий Европа интеграциясининг «пойтахт»ларидан биридир, бу пойтахт иқтисодий соҳа билан бир қаторда сиёсий, парламент, ҳуқуқий, маданий соҳаларни ва бошқа соҳаларни қамраб олган. Европа кенгаши парламент ассамблеясида сўзга чиқиш билан биз жуда ваколатли (23 мамлакат) ва Ғарбий Европадаги энг кўҳна сиёсий ташкилот билан олий даражада мулоқот бошладик, десак арзийди, май ойида бу ташкилот ўзининг 40 йиллигини нишонлади. Бундан ташқари, Европа парламенти (12 мамлакат) Страсбургда жойлашган, шу парламент аъзолари ҳам учрашувга таклиф этилган эди.

Тан олиб айтишим керакки, у ерда бизни хушнудлик билан кутиб олишгани, нутқларда ва суҳбатларда бизнинг фикр-мулоҳазаларимиз хусусида айтилган жавоблар, Европа бунёдкорлиги муаммоларини биз билан амалий муҳокама этиш истаги— буларнинг ҳаммаси делегациямиз учун ҳатто бир қадар кутилмаган бўлди. Шундай қилиб, биз мамнуният билан шуни қайд эта оламизки, Страсбургда Умумевропа жараёни ҳаётийлиги ва истиқболи хусусида ишончли далолатни кўрдик.

Европа кенгаши Умумевропа хонадонининг таянчларидан бири, муҳим ташаббусларни биргаликда кўриб чиқиш жойи бўлиши мумкин. Биз ўзимизга топширилган декларацияни ҳам, Европа кенгашининг маданият, маориф, экология, телевидение ва бошқа масалалар тўғрисидаги конвенциясини ҳам диққат билан ўрганиб чиқишимиз, буларнинг қай бирига қўшилишимиз мумкинлигини ҳал қилишимиз керак. Олий Совет йўли билан Европа кенгаши билан ҳам, Европа парламенти билан ҳам узлуксиз алоқалар ўрнатиладиган вақт келди, албатта. Бунинг устига улар шу ҳақда таклиф ҳам қилишди.

Европа юмушлари муносабати билан ҳамсуҳбатларимиз **Совет—Америка** муносабатларига бир неча бор ва синчковлик билан қизиқиб қарадилар. Бу борадаги бизнинг позициямиз батамом равшандир. Ушбу позиция, бошқа ҳамма позициялар қатори, сиёсий реализмга асосланади. Америка Қўшма Штатлари объектив тарзда Европа жараёнининг омилидир. Ана шу реалликка етарлича баҳо бермаслик, бунинг устига қандайдир режалар тузиш гўллик, яна рўй-рост айтадиган бўлсам, бемаънилик бўлур эди. Шунинг учун ҳам бу мамлакат билан шундай муносабатларни қарор топтириш керакки, токи бу муносабатлар янги, тинч Европа йўлида Шарқ билан Ғарбнинг бир-бирига кўникишига, ҳар бир мамлакатнинг социал-иқтисодий йўлни ўзи танлаб олишдек даҳлсиз ҳуқуқини тан олиш шароитида барча мамлакатлар ва ҳар бир мамлакатнинг хавфсизлиги мустаҳкамланишига ёрдам берсин, бу бизнинг манфаатларимизга ҳам, ялпи манфаатларга ҳам монанддир.

Биз президент Бушнинг яқинда Польша ва Венгрияга сафарлари ҳақида ҳам ана шу мезонларга қараб фикр юритамиз. Бундай сафарлар бўлиши керак. Аммо шуни ҳам уқиб олиш керакки, бошқа системадаги мамлакатларни улар ўзлари танлаб олган йўлдан тойдиришга умид боғлаб, ушбу мамлакатлардаги ўзгаришларнинг мураккаб жараёнидан фойдаланиб қолиш илинжи жиловлаб қўйилиши керак. Бу ҳақда мен юқорида ҳам гапирган эдим. Бошқа система мамлакатларини улар ўзлари танлаб олган йўлдан тойдиришга умид боғлаш бутун Европа учун муайян салбий оқибатларга олиб келган бўлур эди.

Ташрифлар давомида биз Совет — Америка муносабатларини янада яхшилашдан ҳамда, аввало стратегик ядро қуролларини 50 процент қисқартириш тўғрисидаги музокараларнинг муваффақиятидан европаликларнинг манфаатдорлигини яна бир бор ҳис этдик. Биз суҳбатдошларимизнинг бу хусусдаги, принцип жиҳатидан ўз истакларимизга мос келадиган мулоҳазаларини жиддий кутиб олдик.

Энди Европадаги ана шу учта катта давлатга ташриф якунлари юзасидан **баъзи, жумладан амалий хулосалар чиқаришга рухсат этгайсиз.**

Аввало — ишнинг иқтисодий томони тўғрисида. Буюк Британия, ГФР ва Францияда олий даражадаги учрашувлар ва бошқа музокаралар натижасида ўзаро манфаатли ҳамкорлик учун мисли кўрилмаган замин ҳозирланди, дейиш мумкин. Рекорд миқдорда: Бонида — 12 та, Парижда 22 та битим имзоланди. Гап сонда эмас албатта, лекин бу ҳам кўп нарсадан далолат беради.

Савдо-саноат доираларининг энг нуфузли вакиллари билан учрашувлар бўлиб ўтганлиги ҳам муҳимдир, бизнинг назаримизда улар ҳозирги ташқи иқтисодий имкониятларимизга нисбатан танқидий муносабатда бўлсаларда, амалий муносабат билдирмоқдалар, узоқни, истиқболни кўзлашга мойил ва бизнесчиларга хос бўлган ўз фойдасини кўзлаш ва қатъият билан ўзаро алоқаларнинг энг мақбул шаклларини биргаликда излашга тайёрдирлар.

Шуни ҳам айтиш керакки, ана шу учрашувлар чоғида баъзи Совет идораларининг сусткашлиги, уларнинг ишни сансалорликка солиши тўғрисида шикоятларни ҳам эшитишга тўғри келди. Биз бу масалалар билан конкрет ва аниқ қизиққанимизда танқид асосли бўлиб чиқди.

Ана шу ҳамда бу ердаги мавжуд муаммоларни сира кечиктирмай ҳал қилиш биз учун муҳимлигини ҳисобга олиб, Олий Советнинг тегишли комитетлари ва палаталарнинг комиссиялари бу ишга у ёки бу даража қўшилишлари керак.

Тузилган битимларнинг асосий қисми иқтисодий ва илмий-техникавий соҳага тааллуқлидир. Бу битимларнинг амалга оширилиши иқтисодий ислоҳотга ёрдам берсин, жумладан кичик ва ўртача фирмалар билан ҳам бевосита хўжалик алоқаларини ривожлантириш учун, истеъмолчиларимиз учун ғоят зарур бўлган маҳсулотларни ишлаб чиқарадиган қўшма корхоналарнинг самарали ишлашини ташкил этиш учун амалий омилларни шакллантирсин — вазифа ана шундан иборат. Француз фирмалари билан агросаноат комплекси ва ўрмон хўжалигида ҳамкорлик қилиш кўзда тутилмоқда. ГФР ва Италия фирмалари иштирокида енгил саноат модернизация қилинади. Оғир космик платформалар, авиасозлик, тезюрар темир йўл транспорти, телекоммуникация, телевидениенинг келажаги ва бошқа илғор соҳаларда кооперация имкониятлари очилмоқда. Бизда, Ленинградда ва ГФРда экономика ва саноат уйлари барпо этилишидан кўп нарса кутяпмиз. Кези келганда айтиш керак: ўзига хос ғалати аҳвол юз бердики, илгари биз ўзимизнинг янги халқаро сиёсатимизни амалга оширишда инсон ҳуқуқлари ва қурол-яроғларни қисқартириш соҳасида энг катта тўсиқларга дуч келамиз деб ўйлаган эдик. Иқтисодий соҳадаги иш анча жўн ва одатдагидек туюлган эди. Ҳозир эса ҳамма иш бошқача бўлиб чиқяпти. Очиғини айтайлик, бу соҳадаги қийинчиликлар фақат Ғарб тиклаб қўйган тўсиқлар билангина боғлиқ эмас, бундай тўсиқлар бор, улар сақланиб турибди, бу қийинчиликлар бизнинг сусткашлигимиз, қайта қуриш — иқтисодий тафаккуримизни ривожлантиришдаги қолоқлик ва тўғрисини айтганда, жаҳон бозорида иш олиб боришни билмаслигимиз, уқувсизлигимиз ва сарқитлар, баъзан эса шунчаки дангасалик билан боғлиқдир.

Сўнгги икки йил ичида делегацияларимизнинг қилган ишлари хусусида элчихоналарнинг фикрини сўраганимизда, улар айниқса ўқув ва сафар программалари йўқлиги тўғрисида жуда танқидий баҳо бердилар. Элчихоналарнинг хулосаларига таяниб делегацияларнинг кўпгина аъзолари маданият соҳасидаги ўз билимларини бойитиш ва бошқа мамлакатларнинг диққатга сазовор жойлари билан танишиш учун давлат ҳисобидан чет мамлакатларга бормоқдалар, дейиш мумкин. Бу шу қадар жиддий ишки, у қандайдир йўл билан якунланиши керак: менимча бу масалани СССР Олий Советида муҳокама қилиш — иқтисодий вакилларимизнинг ҳам, элчиларимизнинг ҳам гапларини тинглаш керак.

Иқтисодий фаолият учун кадрларни ўқитиш тўғрисидаги битимни алоҳида ажратиб кўрсатмоқчиман. ГФР, Франция, Англияда хўжалик юритиш ва савдонинг замонавий методларида ўқитиш курсларида ҳозирнинг ўзидаёқ бир неча юз мутахассис ўқиди ва ҳозир ҳам ўқимоқда, улар Совет менежерлари — бошқарувчилари бўлмоқдалар. Бироқ, бу соҳада ҳам бизда ҳамма иш кўнгилдагидек эмас. Элчи Квицинский кўпинча тўғри келмайдиган одамлар танланаётганлигини ва улар ўз устозларини ҳайратга солиб, у ерда бошқа нарсалар билан қизиқаётганликларини хабар қилмоқда.

Сиёсий жиҳатдан Ғарбий Европага ташрифларнинг аҳамиятини — ҳар бир ташрифнинг ўзига хос хусусиятлари бўлишига қарамай — бир неча умумлашмалар билан ифодалаш мумкин. Янги, тинч Европага олиб борадиган йўлдаги мафкуравий ғовларни бартараф этишда ҳал қилувчи қадам қўйилди, дейиш мумкин. Давлат даражасида бир-биримизни тушунишда ишонч мустаҳкамланди. Бошқа социал системадаги мамлакатлар билан муносабатларимизни «инсонийлаштириш» қитъадаги тинчлик жараёнига афкор омма, миллионлаб европаликлар томонидан қудратли таянчни барпо этади.

Шу жиҳатдан қараганда, маданий, умуман умуминсоний алоқаларнинг сифати катта аҳамиятга эга бўлади. Тенг асосда маданият марказлари барпо этиш тўғрисидаги масала аллақачондан буён турибди. Энди бу масала ҳал қилинди. Ташрифлар муҳитининг ўзи, уларнинг интеллектуал мазмуни, бу ташрифларда зиёлиларимиз кўп вакилларининг қатнашганлиги, битимларнинг имзоланганлиги фан ва санъат, адабиёт арбоблари, ижодий союзларнинг қайта қуришнинг мухтор вакиллари вазифасини асосли равишда ва дадилроқ бажаришлари, Ғарбдаги касбдошлари билан биргаликда Европада тинч тартибнинг маънавий ва ахлоқий таянчларини шакллантиришлари, умуман бошқа муҳитни, Европа муҳитини барпо этишлари учун янги имкониятлар очади.

Ёшлар ўртасидаги алоқалар, мактаб ўқувчилари ва ўқитувчиларини бир-биримизга юбориш, уларнинг оилаларда яшаши тўғрисидаги аҳдномаларни мен келажакни кўзлаб қилинган иш деб ўйлаган бўлур эдим. Одамларни бир-бирига юбориш олдин ҳам бўлган, лекин бунда саноқли кишиларгина қатнашарди. Ҳозир эса гап минглаб одамлар тўғрисида бормоқда.

СССР билан НАТО мамлакатлари ўртасида ҳарбий йўлда алоқаларни тиклашни муҳим деб ҳисоблайман. Бунда мудофаа министрлари, бош штаблар, ҳарбий қўшилмалар, ҳарбий ўқув юртлари ва шу кабилар қатнашмоқдалар. Ана шу йўлдаги ҳамжиҳатлик ва ҳатто шунчаки танишув ҳам, ўзингиз биласизки, ишончни мустаҳкамлашнинг, ҳарбий фаолиятни олдиндан кўра билишнинг алоҳида жиҳатидир. Бундан икки-уч йил муқаддам бундай алоқалар мислсиз ва номақбул ҳисобланар эди. Ҳозир эса бундай практика, мувозанатга рися этилишини унутмаган ҳолда, мудофаа харажатларини қисқартириб, дадил ҳаракат қилиш мумкин бўлган муҳитни шакллантиришга ёрдам бермоқда.

Ташрифлар давомида парламент алоқаларини кучайтириш тўғрисида келишиб олдик. Бизнинг давримизда уларнинг сиёсий аҳамияти равшан ва бу аҳамият орта боради. Шундай экан, мамлакатларнинг бир-бирларига парламент аъзоларини юборишида расмиятчиликдан ва унинг экскурсия тусидан холи бўлиши муҳимдир. Айтмоқчи, хорижий парламентлар тажрибасида бизнинг демократик тартибларимиз учун, Олий Совет ўзининг иш қоидаларини пухталаштириши учун кўпгина фойдали жиҳатлар бўлиши мумкин.

Етти етакчи капиталистик давлат **раҳбарларининг кенгаши** арафасида Германия Федератив Республикаси ва Францияда бўлдик. Ана шу кенгаш бу гал Парижда ўтди. Шу муносабат билан президент Миттерангa мактуб йўллаб, жаҳондаги асосий хўжалик муаммоларига Совет раҳбариятининг қарашларини баён қилиб бердим. Асосан гап қуйидагилар ҳақида бормоқда.

Ҳозирги замон жаҳон хўжалигини интернационаллашнинг объектив жараёни кўп томонлама иқтисодий ўзаро муносабатларнинг янги даражасини талаб қилмоқда. «Еттилик»нинг катта иқтисодий сиёсатни мувофиқлаштиришга доир куч-ғайратларини кузатар эканмиз, биз иқтисодий жараёнларни кўпроқ олдиндан билиб олишни таъминлаш учун имкониятлар бор, деган хулосага келамиз. Бу — умумий иқтисодий хавфсизликнинг муҳим шартидир. Бу биз бир қисми ҳисобланган ҳозирги цивилизациямиз тараққиётидаги жуда ташвишли йўналишларига ҳам тааллуқлидир.

Бизнинг қайта қуришимиз халқаро меҳнат тақсимотида тўла иштирок этиш йўлидан ажралмасдир. Бу биз учун керак, лекин бундан бошқалар ҳам манфаат кўрадилар.

Дунёда ўзаро қарамлик ўсиб бораётганлиги билан боғлиқ ҳозирги замон иқтисодий эволюцияси қонунлари турли хўжалик системаларини ажратиб турган ғовни вайрон қилиб юбормоқда. Ҳар бир система ўз хусусиятларини сақлаб қолаётган бўлса ҳам, улар бир-бирларига қанча вақт ўтса, шунча кўпроқ муҳтож бўлмоқдалар. Шуни ҳам айтиш керакки, улар тартибга солишнинг ўхшаш воситаларидан фойдаланмоқдалар. Келгусида гап макроэкономик мувофиқлаштириш механизмларини бирлаштириш тўғрисида бориши мумкин. Париж кенгашида ана шу масалаларнинг ҳаммаси юзасидан биз мулоқотга тайёр эканлигимиз тўғрисида хабардор қилинди.

Равшанки, кўпгина зиддиятлар сақланиб қолмоқда. Шунга қарамай, мисол учун қарзни тартибга солиш каби муаммоларга ёндашувларда нуқтаи назарларимизнинг яқинлигини ва бир-бирини тўлдиришини кўриб турибмиз, тараққиётга кўмаклашиш, қарз берувчилар ва қарздорлар учун ҳам, пул берувчилар ва олувчилар учун ҳам мақбул қарорларни топишга кўмаклашиш учун ҳаракат қиляпмиз.

Жаҳон экономикаси барқарор ривожланишини таъминлаш ишончли экологик мустаҳкамлагичлар барпо этишни кўзда тутади, улкан экологик хавф-хатарни бартараф этишда юксак даражада келишувни тақозо этади.

«Еттилик»нинг Париж сессияси якунловчи қарорларида биз ўз навбатида, ҳар ҳолда олдинги сессиядагига нисбатан бир қанча янги ижобий жиҳатларни кўрдик, қандайдир силжиш бор.

Умуман фақат мактубда эмас, Ғарбдаги арбоблар билан суҳбатларда ҳам ҳар қандай «учликлар», «еттиликлар» ва шу кабилар тинчлик тақдирини ҳал қила олмаслиги ва улар масалаларни халқлар учун ҳал қила олмасликлари тўғрисидаги фикрни етказдик. Биз барча мамлакатларга тааллуқли жаҳоншумул муаммоларни кўриб чиқишни интернационаллаштириш тарафдоримиз. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бунинг учун энг мос келадиган воситадир. БМТ ўзининг ана шу ролни бажарадиган пайтини узоқ кутди.

Умуман фаолиятимизнинг Ғарбий Европа йўналиши тўғрисида гапирганимизда шундай хулоса қилиш мумкин: дунё ўзгара бошлади. Бу ўзгариш тобора сезиларли бўлиб боряпти. Бу бировларга кўпроқ ёқса, бошқаларга унча ёқмаяпти, учинчиларга эса мутлақо ёқмаяпти. Биз буни ҳам биламиз. Ана шундай одамлар Америкада ҳам, Ғарбий Европа мамлакатларида ҳам бор. Бировлар ўзгаришларга кўмаклашмоқдалар, бошқалар тўсқинлик қилишмоқда. Ҳали ўз йўлини танлаб олмаган ва шу сабабли кутиб турган одамлар ҳам бор.

Бироқ шуниси муҳимки, Ғарбий Европадаги раҳбарлар ҳам, чамаси европаликларнинг кўпчилиги ҳам янги Европани барпо этиш мумкингина эмас, балки зарурлигини тушунмоқдалар. Бошқа йўл йўқлигини, Европа уруш хавфи сақланиб турган даврга қайтмаслиги, балки мавжуд реалликларга таяниб олға бориши лозимлигини тушуниш мустаҳкамланиб бормоқда.

Тинч давр йўлида ҳали кўпгина мураккаб вазифаларни ҳал қилишга, қийин тугунларни ечишга тўғри келади. Боз-боз «совуқ уруш» елвизаги, ҳатто шамоли эсиб қолмоқда. НАТОда гоҳ биргалашиб, гоҳ алоҳида-алоҳида ана шундай шамол чиқаришни фойдали деб ҳисоблаётган бўлсалар керак. Биз буни яқинда баъзи нутқларда ва декларацияларда ҳам сездик. Шу сабабли ҳозирнинг ўзидаёқ Европада нормал, айтиш мумкинки, инсоний қиёфага кираётган янгиликни шамоллатиб қўймаслик учун эҳтиёт бўлиш лозим. Мен бундай деган бўлур эдим: вужудга келган имкониятларни қўлдан бермаслик ва фақат жаҳон сиёсатининг Европа йўналишидагина эмас, умуман ўз ташаббускор сиёсатимиз билан авж олган жараёнларни олға силжитиш керак. Реалликдан ажралиб қолмаслик, ана шу реалликларни ҳисобга олиб ҳаракат қилиш зарур, албатта.

Умуман, ленинча иборани ишлатиб турли Европа давлатларининг тинч қурилиши реалликка айланиб бормоқда, энди буни ҳеч ким ҳисобга олмаслиги мумкин эмас, деб хулоса чиқарса бўлади.

Депутат ўртоқлар! Мен бугун сизларга айтган шу қадар катта ташқи сиёсий тадбирларнинг **иттифоқчилик алоқаларимиз доирасида** ўзининг муҳим мезонлари бор. Страсбургдан тўғри Бухарестга Сиёсий маслаҳат комитетининг кенгашига учдик.

Бухарест кенгаши социалистик ҳамдўстлик ҳаётидаги ғоят масъулиятли босқичда ўтганлиги учун ҳам, у ерда бўлиб ўтган фикрлашувларнинг характери жиҳатидан ҳам одатдагидек бўлмади. Бухарестда қабул қилинган ҳужжатлар —хавф-хатарсиз, тинч Европага бориш йўлидаги ҳаракатларнинг яхлит программасидир. Бу ҳужжатлар социалистик давлатлар давр тақозосига ўхшаш жавоб қайтараётганликларидан дарак беради. Улар коллектив ишнинг мевасидир, уларга ҳар бир давлат ўз ҳиссасини қўшган.

Кенгаш НАТО Брюссель сессиясининг таклифига амалий жавоб қайтарди, бу таклифлар маълум маънода Варшава Шартномасининг оддий қурол-яроғлар ва қуролли кучларни қисқартиришга доир ташаббусига муқобил келади, деб қайд этди. Кенгаш Европадаги ва дунёдаги янги реалликларни ҳисобга олиб, иттифоқимизни ҳарбий-сиёсий ташкилотдан сиёсий-ҳарбий ташкилотга айлантириш зарурлиги тушунилаётганлигини кўрсатди. Бу эса социалистик давлатлар эълон қилган мақсадни кўзлаб, ҳаракат қилишга, яъни Умумевропа жараёни орқали Варшава Шартномаси ташкилоти ва НАТОни тарқатиб юборишга тайёргарлик кўришга ёрдам беради. Бунинг учун ҳозир шароит етилмаган экан, биз блоклар ўртасидаги муносабатларни мухолифсизлик негизида ривожлантираверамиз.

Иттифоқимизнинг олий анжумани ўз ички моҳияти билан кўп жиҳатдан янгича бўлди, рўй-ростлик, воқеалар таҳлилининг ўзига хослиги билан ажралиб турди. Бунда турлича баҳолар, бир-бирига ўхшамайдиган нуқтаи назарлар бўлдими? Бўлди. Бунинг ҳеч ёмон жойи йўқ, деб ҳисоблаймиз. Хўжакўрсинга якдиллик вақтлари ўтиб кетди. Ўзига хос ёндашувлар чоғида, Варшава Шартномасидаги турли мамлакатларнинг ички ва ташқи сиёсати ўзига хос муҳим жиҳатларга эга бўлган пайтда Сиёсий маслаҳат комитетининг кенгаши, шунга қарамай, ҳамжиҳатлик ва ўзаро алоқаларга муштарак сиёсий иродани зўр куч билан кўрсатди. Бу муҳимдир. Иттифоқчи мамлакатлар жаҳон жараёнининг туб муаммоларига бир хил ёндашаётганликлари тасдиқланди. Бу эса уларга ҳозирги босқичда принцип жиҳатдан умумий йўл тўғрисида осонгина келишиб олишга имкон берди. Ғарбий Европанинг ҳукмрон доираларида Бухарест кенгашининг якунлари умуман яхши кутиб олинди. Бу ғайри оддийдир, шунга қарамай, у Европадаги давлатлараро муносабатларнинг янги руҳига мос келади.

Иттифоқчиларимиз 1975 йилдаги Хельсинки учрашуви тусида олий даражада иккинчи Умумевропа учрашувини чақириш тўғрисидаги таклифимизни қўллаб-қувватладилар. Бу учрашув Европанинг келажагига назар ташлаш, XXI асрга чиқадиган Европа жараёни истиқболини равшанлаштиришга имкон беради.

Тўла тенг ҳуқуқлилик, мустақиллик принципларига асосланган янги муносабатлар социалистик ҳамдўстликда мустаҳкам қарор топганлигини Бухарест кенгаши яна бир бор тасдиқлади. Эндиликда қандайдир универсал социалистик моделлар йўқлиги, ҳеч ким ўзини мутлақ ҳақ деб ҳисоблай олмаслиги ҳаммага равшан. Ҳар бир халқ ўз мамлакати тақдирини ўзи белгилайди, система ва тузумни ўзи танлаб олади. Ҳеч ким ҳеч қандай баҳона билан ташқаридан аралашиши, бошқа мамлакатнинг сиёсати тўғрисида ўз тасаввурларини тиқиштириши мумкин эмас.

Сиёсий маслаҳат комитетининг кенгашида, айниқса делегациялар раҳбарларининг учрашувида биринчи марта ҳамдўстлик мамлакатларидаги чуқур ўзгартишларни муҳокама қилиш анча ўрин тутди. Социализм ва уни янгилаш йўлларини ҳозир қандай тушунилаётганлигининг принципиал жиҳатлари муҳокама қилинди. Янги шароитда уларнинг иқтисодий ҳамкорлигига қандай қилиб катта жўшқинлик ва катта натижадорлик бағишлаш тўғрисида ҳар томонлама суҳбат бошланди. Ана шу мавзуда Бухарестда бошланган ҳар томонлама фикрлашишни тез орада яна давом эттириш, унга тағин ҳам давомли конкрет тус бериш тўғрисида келишиб олинди. Бу ҳам давримизнинг дунёдаги интеграция жараёнлари устун туришини ифодалайдиган белгисидир.

Социализм тақдири тўғрисида ғамхўрлик қилиш, унинг бурилиш тусидаги палласини тушуниб етиш, янгиланиш жараёнлари муваффақиятидан умумий манфаатдорлик — буларнинг ҳаммаси кенгаш ишига кучли таъсир қилди.

Мутлақо равшанки, бутун Европадаги вазият каби кенгаш якунлари ҳам Олий Советнинг иттифоқчи давлат парламентлари билан алоқаларини янгилашни тақозо этмоқда.

Умуман Бухарест кенгашининг характери Куба ва Хитойдаги олий даражадаги учрашувлар якунлари билан қўшганда бизнинг социалистик мамлакатлар билан муносабатларимиз ана шу мамлакатлардан ҳар бирининг муносабатларидаги ўзига хос жиҳатларини сақлаб қолган ва кучайтирган ҳолда ҳозирги ўзаро боғлиқ дунёдаги жараёнларнинг ижобий омили сифатида тобора яхлит қиёфага эга бўлаётгани ҳақида гапиришга имкон беради.

Кези келгандан фойдаланиб ХХР билан муносабатларимизни нормаллаштиришнинг жаҳоншумул аҳамиятини яна бир бор таъкидламоқчиман. СССР халқ депутатлари съезди бу воқеага юқори баҳо берди.

Шуни ҳам айтиш керакки, Пекиндаги воқеалар хусусида бизнинг фикримиз тўғрисида менга Бонида ҳам, Парижда ҳам қатъият билан савол беришди. Мен бу саволларга қайтарган жавобларнинг моҳиятини шу минбардан баён қилиб бериш фойдадан холи бўлмайди, деб ўйлайман. Хитой каби мамлакатда ўтаётган ўзгариш жараёни жаҳон миқёсидаги ҳодисадир. Табиийки, биз Хитой халқига ўзгартишлар йўлидан, ўзи танлаб олган йўлдан олға боришда муваффақият тилаймиз. Ана шу йўлда қийин ҳолатлар ва можаролар бўлиши мумкин. Биз Пекинда юз берган фожиага ўз муносабатимизни билдирганмиз. Шундай бўлганидан биз таассуфланамиз. Биз энг ўткир муаммолар ҳокимиятнинг халқ билан сиёсий мулоқоти орқали ҳал этилиши тарафдоримиз. Биз шундай фикрдамиз. Ўзимиз ҳам шундай усулни танлаб олганмиз. Лекин ҳар бир халқ ўз муаммоларини ўзи ҳал қилади. Бу бизнинг принципиал ва муқаррар позициямиз, деб ўйлайман.

Биз Хитой Халқ Республикасига ташрифимиз натижаларидан изчиллик ва тўла фойдаланишга, турли соҳаларда, шу жумладан энг илғор илмий ва техникавий соҳаларда ўзаро манфаатли ҳамкорликка бутун чоралар билан кўмаклашишга қатъий аҳд қилганмиз. Бу ерда ана шундай иш олиб борилмоқда. Яқинда СССРда Хитой фани ва техникаси кунлари ўтказилганлиги муносабати билан давлат кенгашининг аъзоси Сун Цзянь бошлиқ ҳукумат делегацияси СССРга келди. ХКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ХХР Давлат Кенгаши раисининг ўринбосари Тянь Цзиюнь яқинда Москвада бўлди. У иқтисодий, савдо ва илмий техникавий ҳамкорлик комиссиясида Хитой томонига бошчилик қилди. Партиялар ўртасидаги муносабатларни ривожлантириш режалаштирилмоқда.

Совет—Хитой мулоқотининг янги маррага кўтарилиши иккала халқларимизнинг манфаатларига, Осиё—Тинч океан регионы ва бутун жаҳон ҳамжамияти манфаатларига мулоқотимизнинг ва муносабатларимиз аҳамиятининг кучи жиҳатидан мос келишига ишончим комил.

* * *

Ўртоқлар! Ташқи сиёсий йўлимиз муайян даражада самарадор эканлигини намойиш қилди, чунки менинг назаримда, у илмий жиҳатдан асосланган бўлиб, давр тақозосини, жамиятимизнинг ҳам, биз яшаётган дунёнинг ҳам эҳтиёжларини ҳисобга олган.

Биз янги тафаккурга асосланиб танлаган принципиал йўлимиз **тўғри йўлдир.** Вазифа — тўпланган ташқи сиёсий «бойлик»ни кўпайтириб ундан ўз халқимизнинг бахт-саодати учун, умумий хавфсизлик ва тараққиёт учун изчиллик билан ва тўла фойдаланишдан иборат.

Бунда биз ўзимиз тузган шартномалар ва битимларни сўзсиз бажаришимиз, халқ депутатлари съездининг қарорига ва унинг жаҳон халқларига мактубининг мазмунига ва руҳига оғишмай амал қилишимиз ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади. Олий Совет, унинг комитетлари ва комиссиялари ҳамда энг олий ҳокимият органи — халқ депутатлари съезди сўзимиз ишимиздан фарқ қилмаслиги учун, бизнинг идораларимиз ва бошқа органларимиз ўз йўл-йўриқлари ва ҳаракат тарзи билан ёки ҳаракат қилмаслиги билан бизнинг принципиал сиёсий йўл-йўриқларимизни обрўсизлантирмасликлари, баъзан бўлгани каби маъмуриятчилик, бюрократия йўлакларида йўқ бўлиб кетмаслиги учун чинакам парламент конституцион назоратини амалга ошириш лозим бўлади.

Биз Совет қонунларини Венада ўз зиммамизга олган мажбуриятларга, БМТда ўзимиз овоз берган декларацияларга, остига имзо чеккан бошқа халқаро ҳужжатларга тўла мувофиқлаштиришга доир ишимизни ниҳоясига етказамиз. Олий Советнинг халқаро ишлар комитети Ташқи ишлар министрлиги билан биргаликда Вена якунловчи ҳужжати амалга оширилиши тўғрисидаги масалани махсус равишда тинглашга қарор қилганлиги тўғри бўлди. Назаримда парламентлараро даражада ҳам шартномаларни контрол қилишнинг қандайдир қўшма шакли бўлиши

(Давоми учинчи бетда).

М. С. ГОРБАЧЕВ НУТҚИ

(Давоми. Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

мумкин. Бу ҳамма томонлар шартномаларга риоя қилишига қўшимча кафолат берган бўлур эди. Бундай ташаббус тўғрисида ўйласа, ана шу мақсадда ишга солиш мумкин бўлган омиллар тўғрисида ўйласа арзийди.

Янги тафаккур фақат ташқи сиёсатдагина эмас, балки аслида умуман қайта қуришнинг идеологияси ва назарияси эканлиги тўғрисида олдин ҳам гапирган эдим. Халқаро фаолиятимизнинг натижалари унинг серсамаралилигини таъкидламоқда, холос. Бу эса ҳаммамизга: «Янги тафаккур ички ишларда ҳам қисқа муддатларда тағин ҳам сезиларлироқ натижалар келтиришга қодир» эканлигини кўрсатмоқда. Биз ўтиб кетган даврдаги сийқа фикрлашни қанчалик тезроқ бартараф эта олсак, сиёсий, иқтисодий, социал масалаларни янги тафаккур нуқтаи назаридан ҳал қилишга қанчалик дадилроқ ёндашсак, жамиятимиз шу қадар тезроқ олға боради ва қайта қуриш совет кишиларига сезиларли самара бера бошлайди.

Ҳаммамиз — Олий Советда, ҳукуматда, партия раҳбарлигида ҳам, ҳар бир совет граждани ҳам, у қаерда яшамасин ва ишламасин — шуни ёдда тутишимиз лозим: мамлакатимиз ичкарисида қайта қуришга путур етказаётган ёки уни обрўсизлантираётган ҳамма нарсалар Совет давлатининг халқаро аҳволига ҳам салбий таъсир қилади. Шу билан ички вазифаларимизни ҳал қилиш учун, қайта қуришнинг ўзининг муваффақиятлари учун ташқи сиёсий потенциалдан фойдаланиш имконияти камаяди.

Дунёдаги ижобий жараёнлар ҳали муқаррар тус олгани йўқ. Лекин шу билан бир вақтда инсоният тарихда тинчлик даврига чиқиб олиш истиқболлари ҳеч қачон ҳозиргидек умидбахш бўлмаган эди. Бу ҳеч қачон шу даражада, ўртоқлар, сиз билан бизга, буюк қайта қуриш иши учун ҳамманинг ва ҳар бир кишининг масъулиятига боғлиқ бўлмаган эди.

* * *

М. С. Горбачев депутатларнинг саволларига жавоб қайтарди.

Депутатларнинг саволларига жавоблар

С. А. Медведев. Ғарбдагилар (бу ўта содда савол бўлиши мумкин), атом электрстанцияларининг шунча миқдори мавжуд бўлган шароитда Совет Иттифоқига ҳар қандай ҳужум қилиш бутун Европанинг ҳалок бўлишига олиб боришини англаб етишганми? Буни шунинг учун сўраяпманки, сайловчиларим: ўз территориямизда шунча атом бомбалари, атом электростанцияларимиз бўлган пайтда қурол-яроғларимиз ҳаддан ташқари кўп эмасми? Буни ғарбдагилар англаб етишяптими? — деб бутунлай бошқача савол ҳам бермоқдалар.

М. С. Горбачев. Сиз шундай савол бердингизки, уни мен ҳатто ўз ахборотимда кўзда тутишим лозим эди. Менимча, ўртоқлар, бундай аҳволни тушуниб етиш яққол сезилиб турибди, менимча бу реалистик сиёсатни рағбатлантирадиган шарт-шароитдир.

Н. В. Бородин. Михаил Сергеевич, Сиз қандай фикрдасиз, Ғарбий Европада маданият, илмий, сиёсий, иқтисодий интеграция соҳасида тўпланган тажрибадан социалистик ҳамдўстликни интеграциялаш мақсадларида кўпроқ даражада фойдаланиш мумкинми? Мен баъзи ҳодисаларни тушуна олмаяпман, уларни маъқуллаймайман ҳам: мисол учун баъзи социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари ўртасида қад кўтараётган бож ғовлари, баъзи бошқа ҳодисаларни айтаяпман, шу муносабат билан бу масала мени жуда қизиқтирмоқда. Шу хусусда Сизнинг фикрингизни билишни истар эдим.

М. С. Горбачев. Энг қизиқ саволлардан бири бу. Менинг назаримда Европа ва жаҳон халқлари билан алоқа қилишдаги тажрибамиз, қарашларимиз, сиёсатимиз бошқа мамлакатларга ҳам у ёки бу даражада таъсир қилмоқда. Худди шу каби ана шундай таъсирни биз ҳам ҳис этаётганлигимизни қайд эта оламиз. Шунга қарамай, дипломатик жавоб бериш билан чекланиб қолмоқчи эмасман: шу жиҳатдан биз орттираётган тажриба мамлакатимиз тараққиётининг жуда муҳим, бурилиш босқичида бугунги ишларимизда ёрдам бермоқда. Биз цивилизация тажрибасига таяниб ва ундан фойдаланиб тағин ҳам пухтароқ ёндашувларни ишлаб чиқа оламиз. Танлаб олган социал йўлимиздаги, системаларимиздаги, анъаналаримиздаги барча тафовутларга қарамай, бошқа ўзига хос хусусиятларга — психологик тарздаги хусусиятларга ва бошқаларга қарамай, ана шу тажрибадан фойдаланишимиз мумкин. Биз учун муҳим бўлган ва бизни боғлаб турган кўпгина жиҳатлар борки, улар биз инсон цивилизацияси тараққиёти йўлидан бораётганлигимизни ва шу цивилизация ютуқларидан дадилроқ фойдаланишимиз лозимлигини кўрсатмоқда. Бу фақат экономикага эмас, социал сиёсатга ҳам тааллуқлидир, ишнинг илмий-техникавий томонлари тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Менимча, биз жамиятнинг фаолият кўрсатиши тўғрисида ўйлаб унинг янги механизмларини топаётган, ҳаётнинг янги шаклларини ўзлаштираётган пайтимизда қайта қуриш босқичида ўрганишимиз ва фойдаланишимиз мумкин бўлган жиҳатлар ҳамма соҳаларда мавжуд. Биласизми, биз бу ерда ҳеч қандай кашфиёт қилаётганимиз йўқ, бу гапларнинг ҳаммасини Ильич айтган: ўз хотирангни инсоният яратган барча бойликлар билан бойитганингдагина коммунист бўла оласан, деган. Коммунизм цивилизациянинг бош йўлидан бир четда эмас, балки ишчилар синфи каби кучларнинг майдонга чиққанлиги туфайли унинг бош йўналишида пайдо бўлган. У олдинги системаларнинг ютуқларини ўзида мужассамлаштирган, ҳозир ҳам улар билан баҳамжиҳат ҳаракат қилиб, коммунизм манфаатларига мос келадиган ҳамма нарсани олаверамиз. Биз эски андозалардан қутилишимиз, шу билан бир вақтда ўз қадриятларимизга, ўзимиз танлаб олган йўлга, сиёсий мақсадларимизга содиқлигимизни сақлаб қолиб, социализм доирасида ҳаракат қилишимиз, уни такомиллаштиришимиз ва янгилашимиз лозим, деб ўйлайман.

Мен умумий қилиб жавоб қайтараяпман. Бу баҳсни яна давом эттириш мумкин деб ҳисоблайман.

А. П. Федоров. Менимча, Сизнинг нутқингиз депутатлар корпусини ташқи сиёсат фаолияти масалаларида профессионалларга айлантириш йўлидаги дастлабки ажойиб қадамдир. Шу муносабат билан халқаро мавзуда ёзувчи, журналистларимиз фаолияти тўғрисида Сизнинг шахсий фикрингизни жуда билмоқчи эдим. Сизнингча, улар бир томонлама, юзаки ва баъзан эса ташқи сиёсий тадбирларимизни ҳис-туйғулар асосида баҳолашмаяптими, менимча шундай қилишяпти ва шу боисдан савол беряпман, айни пайтда уларнинг Ғарбдаги касбдошлари бизнинг ҳар бир ташқи сиёсий тадбиримизни ғоят аналитик баҳолашади, ҳар бир битимимизни таҳлил қилишади. Бизда эса бундай қилинмайди, биз депутатларга, менимча, бизнинг реаллигимиз шароитида ана шундай баҳо бериш ва таҳлил қилиш жуда керак.

М. С. Горбачев. Менимча, ҳис-туйғуларга берилиш бизнинг журналистларимизга нисбатан Ғарбда кўпроқ. Ҳис-туйғуларга берилиб ёзиш ўша ердан келмоқда, деб ўйлайман, у ерда жуда кўп гапирилади... Бизникиларга келганда эса, улар унчалик сўзамоллик қилишмайди, ҳатто баъзи нарсаларни кўрмасликка ҳам ҳаракат қилишади. Лекин бу инсонларга хос ҳаракатдир. Мен бу хусусда уларнинг Ғарб матбуоти билан мусобақа бошлашини илтимос қилмайман, йўқ. Менимча, халқаро мавзуда ёзадиган журналистларимиз корпуси журналистиканинг бошқа йўналишларига қиёслайдиган бўлсак, энг кучли корпуслардан биридир. У ўз ишини жуда яхши олиб боришга қодир. Менинг назаримда, у ерда қайта қуриш жараёни бормоқда ва ҳозирнинг ўзидаёқ жуда қизиқарли муҳим мулоҳазаларни ўртага қўйди, улар жамоатчилигимизга ташқи сиёсатимиз моҳиятини яхшироқ тасаввур этишга кўмаклашмоқда, бизнинг ташаббусларимизни тушунтириб бермоқда, жаҳон майдонида турлича ёндашувлар тўқнашаётган баҳсларга қўшилмоқда. Шу билан бирга улар мазкур босқичда ташқи сиёсатимизда юз берган бурилишнинг мазмундорлигини ва чуқурлигини яхшироқ баҳолаш имконини бермоқда. Мен бу баҳони шундай туталламоқчиман: уларда ҳаракат тўғри йўналишдан бормоқда. У самарали бўлади, деб ўйлайман.

Н. В. Нейланд. Михаил Сергеевич, Сиз қуролсизланиш жараёнида, эҳтимол биз, ҳаддан ташқари ўзиб кетдик, деган сийқа фикр мавжудлиги тўғрисида гапирдингиз. Шахсан менинг назаримда, биз қуролланиш пойгаси жараёнида ҳам жуда ўзиб кетдик, энди биз орқага жуда кўп қайтишимиз керак. Сиз Ғарбнинг ижобий тажрибасини ҳамда қуролланишга харажатлар хусусида Америка конгрессида бўлган мунозарани эслатдингиз. Сиз, табиийки, америкаликлар ўзларининг янги ҳарбий программалари тўғрисида тўхтовсиз бош қотиришаётганини биласиз, буни кўп одамлар ҳам билишади. Биз ҳам, масалан, уларники каби «Стелс» бомбардимончи самолётларга эга бўлишни жуда хоҳлаймиз. Лекин обрў учун, мени кечирасиз-у, «ўйинчоқ»ни деб шунча пул сарфлаб, сўнгра бизга мутлақо зарур бўлмаган жуда кўп системалардан воз кечганимиздек ундан ҳам воз кечишимиз керакми? Сиз Мудофаа Кенгашининг раиси сифатида ҳозирги пайтдаги мавжуд реал уруш хавфидан келиб чиқиб ҳарбий программаларимиз тўғрисида гаплашиб олиш учун вақт келди, деб ҳисоблайсизми? Бу биринчи савол. Иккинчиси: Сиз Совет Иттифоқи ташқи сиёсатига ахлоқийлик тушунчасини киритдингиз. Бизнинг резолюциямизда, съезднинг қарорида биринчи марта Совет Иттифоқи ташқи сиёсатининг ахлоқий жиҳати ҳақида гапирилган, шу сабабли Сизга савол бермоқчиман — Совет—Эрон декларациясида: «Совет томони Эроннинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш ишида у билан ҳамкорлик қилишга розидир» деган жумла бор. Бу жумла аввалгидек жуда кўп, юмшоқроқ қилиб айтганда, саволларга ва танқидга сабаб бўлганини Сиз жуда яхши биласиз, шунга қарамай биз бу жумлани ҳеч қаерда шарҳламадик.

М. С. Горбачев. Қарсак чалинишига сал қолганлиги сиз берган саволлар равшанлигини кўрсатиб турибди, деб тушундим. Савол шу тарзда берилдики, жавобнинг ўзи ҳам шу саволнинг ичида. Мен қуйидагиларни айтишим керак: биз ҳозир Мудофаа Кенгаши тўғрисидаги масалани тайёрламоқдамиз. Кузги сессияда уни тасдиқлашимиз лозим бўлади. Шундай қилиб ушбу мавзулар юзасидан гапни батафсил давом эттиришга имконият бўлади. Шуни айтишим мумкинки, сиз айтган нарса Совет раҳбариятини кўпдан буён ташвишга солмоқда. Барча янгидан-янги ҳарбий программалар юзасидан бош-ма-бош принципи асосида мусобақалашаркан айни шу ташвишланиш бизни янгича ёндашувлар тўғрисида ўйлашга мажбур этган шарт-шароитлардан бири эди. Айни шу — бизга янги сиёсат ва янги тафаккур лозимлигини тушуниб етишимизга олиб келган сабаблардан биридир. Биз назарий жиҳатдан масалани ана шу тарзда қўйиб, сиёсат тўғрисида ҳам ўйлашимиз лозим эди. Пировард натижада музокарадош шерикларимиз (уларни рақиб деб атамайлик) жавоб қайтаришди ва биз янги ҳарбий доктринани, мудофаа доктринасини ишлаб чиқиш заруратига дуч келдик. Бу эса ўз навбатида бизни бутун Қуролли Кучлар қурилишида жиддий ўзгаришларга олиб келди. Бу сиз айтган муаммоларни ҳам ўз ичига олади.

Хуллас бизда армия ҳозир чуқур ўзгаришлар йўлидан бормоқда. У вазият тақозо этаётган тарзда бўлиши лозим. Армия мамлакатни ҳимоя қилишга, унинг хавфсизлигини таъминлашга қодир бўлиши керак. Бошқача қилиб айтганда техник, профессионал жиҳатдан замонавий бўлиши лозим. Биз кўпгина программаларни қисқартириш йўлига қатъий ўтдик, кўпгина программаларни ёпиб қўйдик — бу ўнлаб программаларга тааллуқлидир. Бинобарин, ана шу жараён давом этмоқда. Лекин яна бир марта айтиб ўтмоқчиман: бу жараён энг асосий нарсани — мамлакат хавфсизлигини, ишончли хавфсизлигини таъминлайдиган тарзда амалга оширилади. Қолганлари ҳақида конкрет тарзда Олий Советнинг тегишли комитетида тағин ҳам батафсилроқ гаплашиб олиш талаб қилинади. Комитетнинг ёпиқ мажлисида янги Мудофаа Кенгашини шакллантириш ва тузиш тўғрисида гапирганимизда ана шу муаммонинг катта доираларини очишга тўғри келади. Сизни ишонтириб айтаманки, у ерда сизга етказиладиган гаплар бор, сизда ҳам айтадиган гаплар, берадиган саволлар бўлади, деб ўйлайман.

Эроннинг ҳозирги президенти А. А Ҳошимий-Рафсанжонийнинг Совет Иттифоқидаги учрашуви тўғрисида ўша маълум якунловчи ҳужжат муносабати билан ахлоқийлик тўғрисида берган саволингиз хусусида. Менимча, жаҳон ҳамжамиятига қаратилган ва муносабатларни соғлом ақл-идрок, ҳамкорлик принциплари асосида, ядро қуролларини қисқартириш базасида ва шу каби асосларда қайта қуришга даъват этувчи сиёсат хавфсизлик тўғрисидаги масалани кун тартибидан олиб ташламайди. У ана шу масалани бошқа изга кўчиради. Аммо хавфсизлик тўғрисида гап борганда ўзини ҳимоя қилишга қодир бўлиш учун қурол-яроғлар билан етарли таъминланишнинг ҳамиша муайян даражаси ҳам бўлади. Биз қурол-яроғларни кўплаб қисқартираётган бўлсак ҳам қурол-яроғ билан савдо қилмоқдамиз. Социалистик мамлакатлар билан ҳам, бошқа мамлакатлар билан ҳам савдо қилмоқдамиз. Мазкур ҳолда биз ўзимиз нормал муносабат ўрнатишни истаётган қўшни мамлакат билан иш тутмоқдамиз. У ўз хавфсизлиги учун қурол-яроғ етказиб бериш хусусида муайян илтимос билан бизга мурожаат қилди. Биз маълум қадамларни қўйдик. Улар халқаро муносабатларни ривожлантириш учун, бу муносабатларга фақат тинчликни сақлаб қолиш эмас, балки уни мустаҳкамлашга, халқаро муносабатларни нормаллаштиришга қаратилган замонавий йўналиш бахш этиш учун масъулият тўғрисидаги тасаввурларимизга зид келмайди.

Ю. Н. Шчербак. Михаил Сергеевич, Сиз БМТ сессиясида сўзлаган нутқингизда ўзига хос экология хавфсизлиги кенгашини тузишдан иборат жуда мароқли ғояни олға сурдингиз. Бизнинг экология алоқаларига бўлган эҳтиёжларимизни ва Умумевропа эҳтиёжларини эътиборга олганда бу ғоя Европа хонадонида конкрет равишда қай тарзда рўёбга чиқарилиши мумкин?

М. С. Горбачев. Менимча, бу ғоя айни шу ерда, Европада ҳаммадан кўра тезроқ рўёбга чиқарилиши мумкин. Масалан, СССР Фанлар академияси ҳузурида махсус илмий марказнинг тузилганлиги Европада ғоят зўр қизиқиш уйғотди. Европадагилар унга нисбатан ижобий муносабатни ва ҳатто ҳамкорлик қилиш истагини билдирдилар. Умуман, европаликларда яқин вақтлар ичидаёқ экология бўйича қандайдир марказ тузиш учун катта зарурат бор. Ҳамма раҳбарлар билангина эмас, балки илмий доиралар билан, оддий жамоатчилик билан ҳам бизнинг барча учрашувларимизда мана шу фикр билдирилди. Айни Европада экология соҳасидаги ҳамкорлик ғояси ҳаммадан кўра тезроқ амалга оширилиши мумкин, деб ўйлайман.

Жойдан берилган савол. Муҳтарам раис, Сиз ажнабий давлатлардан қарз олиш эҳтимоли тўғрисида кам гапирдингиз. Қандай шартлар билан, қанча олиш мумкин? Сиз, менимча, бу мавзуларда гапирган эдингиз. Мендаги бу таассурот бошқа бир таассурот билан боғланмоқда. Бугун танаффус вақтида мен молия министри билан жуда қаттиқ гаплашдим, биз деярли уришиб қолдик. Бу министр ҳар куни товарлар билан таъминланмаган қанчадан-қанча қадрсиз пул ишлаб чиқарилаётганини маълум қилишдан бош тортмоқда. Бутун Олий Совет мамлакатни демократиялаш йўлида қилиши мумкин бўлган амалда ҳамма нарсани ана шу министр 100 миллион сўм қадр-қимматсиз пул чиқариб, йўқ қилиб юбориши мумкин. Менда турмушимизнинг бутун бир соҳаси, айни молиявий соҳа биздан пинҳон тутилмоқда, унинг устидан ҳеч қандай назорат йўқ, деган таассурот вужудга келмоқда.

М. С. Горбачев. Сиз тилга олаётган мавзу съездда ҳам, Олий Советда ҳам марказий, энг муҳим мавзу бўлган эди ва ҳозир ҳам шундай бўлиб қолмоқда, деб ўйлайман. Ҳукуматда жиддий иш олиб борилмоқда. Шу нарса назарда тутилмоқдаки, чоршанба куни ўртоқ Маслюков депутатлар қизиқиш билдирганликлари муносабати билан экономикадаги вазиятни нормаллаштиришга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар хусусида ҳукуматнинг фикр-мулоҳазаларини маълум қилади. У депутатларга таътил вақтида фикр юритиш учун маълумотлар бериши назарда тутилмоқда.

Сиз молия министри билан баҳсингизни эртага, ўртоқ Маслюковга ўз саволларингизни бериб, давом эттиришингиз мумкин.

Мен эса қуйидагиларни айтаман: биз, қарз олиб жуда масъулият билан иш тутаяпмиз, жуда масъулият билан ҳаракат қиляпмиз. Бунда икки жиҳатни адаштирмаслик муҳим, мен бу ҳақда алоҳида айтиб ўтмоқчиман: биринчиси — биз мана шу қарзни ўз имкониятларимиз билан чамалаган ҳолда қандай, кимлардан ва қанча олишимиздадир. Иккинчиси эса, улардан биз қандай фойдаланишимиздадир. Булар иккита муҳим жиҳат ҳисобланади. Бинобарин, қарзлар ҳажмига келганда биз принципиал сиёсий йўл-йўриқдан келиб чиқамиз. Бу йўл-йўриқ қуйидагилардан иборат: биз, барча мамлакатлар каби ҳамкорлик қилишимиз, қарзлар олишимиз ва улардан фойдаланишимиз ҳамда ана шу қарзларни тўлашимиз керак. Бу бизнинг ишимиз. Аммо биз бу ерда шундай иш тутишимиз керакки, Совет Иттифоқига тааллуқли барча қарорлар қандайдир бошқа жойда эмас, балки Москвада қабул қилинадиган бўлсин. Гап шундаки, қарз олган баъзи мамлакатлар шундай бир вазиятга тушиб қолишган бўлиб, энди уларга экономикадаги ишларни қандай юритиш ва мамлакатни қайси йўналишда ривожлантириш кераклигини буюрадиган бўлиб қолишган. Биз учун бундай ёндашув мутлақо номатлуб деб ўйлайман. Бу бизнинг принципиал асосий жиҳатимиздир. Агар кимда ким бошқача фикрда бўлса бу ҳақда мунозара юритиш мумкин. Мен эса шахсан баён этилган фикрга амал қиламан. Мамлакат раҳбарияти ва ўйлайманки, бизнинг халқимиз ташқи ишларнинг, шу жумладан қарзлар соҳасидаги ишларнинг шу тақлидда олиб борилишига ҳеч қачон рози бўлишмайди, акс ҳолда биз қарорлар қаердадир халқаро валюта фондида, реконструкциялаш банкида ва ҳоказо жойларда қабул қилинадиган вазиятга тушиб қолишимиз мумкин. Бу истисно этилиши керак.

Б. Г. Муҳаммаджонов. Ҳурматли Михаил Сергеевич, съездда қайд этиб ўтилганидек, бизнинг халқаро ишларимиз мамлакат ичкарисидаги вазиятга қараганда анча тезроқ яхшилик томон ривожланиб бормоқда. Халқ депутатлари бўлмиш бизларнинг ҳаммамиз мамлакатдаги вазият Сизнинг тафаккурингиз асосида яна ҳам тезроқ суръатлар билан яхшиланиб боришини олдиндан кўра оламизми?

М. С. Горбачев. Бизнинг тафаккуримиз асосида, деб айтаман, мен барчаларингизни бир-бирингиздан шубҳа қилмасликка чақираман. Келинг, қарорларни биргаликда излайлик, биз ҳис этган нарсаларни шу сўнгги кунларда ўз тафаккуримиз асосида бажариш зарур. Сайлов кампанияси давомида халқ қайта қуриш сиёсатини жуда зўр қўллаб-қувватлади, ана шу кампанияни танқидий руҳда ўтказди, аммо юксак талаблар ҳам қўйди. Ҳозирги вазиятда бу нарса шахтёрларнинг иш ташлашларида, уларнинг биз экономика соҳасида қайта қуриш режаларини рўёбга чиқара бориб, қандай ҳаракат қилишимиз кераклиги хусусида ўртага қўяётган масалаларда намоён бўлди. Менимча, биз ҳаммамиз ҳозир бундан ташвишдамиз.

Олий Совет ваҳимага тушиб қолиши керак, деб ўйламайман. У совуққонлигини сақлаб қолиши керак. Мана шундай совуққонлик ҳам мавжуд. Экономикада бизга молия соҳасидаги ва бозордаги кечиктириб бўлмайдиган вазифаларни, айниқса, уларда тартиб ўрнатиш борасидаги вазифаларни ҳал этишда ёрдам берадиган ёндашувларни ишлаб чиқиш учун барча интеллектуал кучларни, ўзимизнинг бутун ижодий қобилиятимизни бирлаштириш лозим. Шу билан бирга эса экономикамиз муттасил ривожланиб, самарали бўлиб қолиши учун истиқболга замин ҳозирлаш, чуқур пойдевор ўрнатиш керак. Биз белгилаган режалар буни ўз ичига олган. Бу хусусда кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар юзасидан баъзи масалалар бўйича сизларга эртага ўртоқ Маслюков маълумот беради. Қолган ҳамма нарса сентябрь ойининг ўрталаригача тайёрлаб қўйилади. Ўшанда депутатлар Москвага қайтгач улар дарҳол комитетлар ва комиссиялар орқали масалаларнинг бутун комплексини кўриб чиқишга кириша оладилар.

Бизнинг ортимизда мамлакат, ғоят катта экономика, жуда катта масъулият борлигини биз доимо назарда тутишимиз керак. Агар кимки оддий ва енгил ечимлар бор деб ўйлаётган бўлса, сизларни ишонтириб айтаманки, бундай ечимлар йўқ. Зотан биз мана шу жавобларни биргаликда топиш учун барча кучларни тўплашимиз, жипслашишимиз лозим. Баъзан бизда Олий Совет фаолиятининг мана шу босқичида ва съездда намоён бўлганидек, бир-биримизни бурчакка қисиб қўйишга уриниш керак эмас.

Баъзилар Олий Совет Раисининг фаолиятини рўйирост ва пинҳона шаъма қилиш йўли билан катта шубҳа остига олишаётганини кўриб турибманку, ахир. Гўё у бирлаштиришга, қўшиб бўлмайдиган нарсани қўшишга, ўнглар билан сўлларни унаштиришга ва ҳоказоларга уринаётган эмиш. Буларнинг ҳаммаси уйдирма гаплар. Уйдирма бўлганда ҳам чуқур таҳлил ва масъулиятнинг йўқлигидан далолат берувчи ғоят бемаъни уйдирмалардир. Биз Олий Советда барча ижодий кучларни ечимлар ва жавобларни излаб топиш, халқимиз кутаётган қарорларни ишлаб чиқиш йўлида жипслаштираверишимизга ишончимиз комил. Бу — бизга зарур бўлган йўлдир. Агар биз мана шу масъулиятли органда орани бузар эканмиз, у ҳолда Олий Совет учун катта шармандалик бўлади ва халқ бизни ҳеч қачон кечирмайди.

Д. Худоназаров. Михаил Сергеевич, Сиз парламентлараро алоқалар тўғрисида ва биз уларни кенгайтирганимиз ҳақида гапирдингиз. Менинг бир истагим бор. Афсуски, бизнинг кутубхонамизда ва умуман, бизларда бу соҳадаги китоблар кам, турли кишиларда, ҳар хил комиссияларда тарқоқ ахборот мавжудлиги ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Тайёрланган бўлишимиз учун биз қаердандир маълумотлар оладиган бўлишимиз жуда муҳим. Бошқа ҳамма нарсалардан ташқари бизда деярли ҳар куни у ёки бу масала хусусида бундай ишлар чет эл парламентларида қандай амалга оширилишини билишни истаётганимизни таъкидлашга тўғри келмоқда. Шу боисдан менда истак бор — илмий тадқиқот институтлари, Фанлар академияси эга бўлган ахборот шу ерда, бизнинг кутубхонамизда йиғилиши керак.

М. С. Горбачев. Бу жуда қимматли таклиф деб ҳисоблайман, уни рўёбга чиқариш керак.

(ТАСС).

СССР Олий Советининг қарори

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СОВЕТЛАРИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯЛАРИНИ ЎТКАЗИШ ТЎҒРИСИДА

1. СССР Олий Совети шуни қайд этадики, маҳаллий Советларнинг амалдаги ҳуқуқларини кенгайтириш, одамларнинг меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитлари билан, тегишли ҳуқуқ тартибот ўрнатиш, давлат ва жамоат интизомини мустаҳкамлаш билан боғлиқ жуда муҳим масалаларни ҳал этишга нисбатан уларнинг эътиборини кучайтириш юзасидан белгиланган чора-тадбирларни рўёбга чиқаришни жадаллаштириш қайта қуриш шароитида хўжаликни ривожлантиришдаги қийинчиликларни бартараф этиш учун пайдо бўлган имкониятлардан тўла-тўкис фойдаланишга, аҳолига хизмат кўрсатишни яхшилашнинг барча резервларини ўзлаштиришга кўмаклашиши, социал-иқтисодий, экологик ва миллатлараро муносабатлардаги кескинликни бартараф этишга ёрдам бериши керак.

2. СССР Олий Совети шу мақсадда 1989 йилнинг август-сентябрь ойларида халқ депутатлари Советларининг навбатдан ташқари сессияларини ўтказишни тавсия этади. Уларда Советларнинг ижроия органлари билан фармойиш берувчи органларининг ҳисоботлари тингланади. Мана шу сессияларда ҳар бир республика, ўлка, область, автоном областда, автоном округда, район, шаҳарда вужудга келган конкрет вазият ҳар томонлама таҳлил этилсин, белгиланган социал-иқтисодий программалар қандай бажарилаётганига, тегишли Советлар қарамоғидаги ташкилотлар ва хизматларнинг структураси ҳамда фаолиятини қайта қуришга, одамларнинг қайта қуришга бўлган ишончига путур етказаётган нарсаларнинг ҳаммасини қатъиян бартараф этишга алоҳида эътибор берилсин.

Қишлоқ, посёлка Советларидан бошлаб халқ депутатлари Советларининг сессияларида ижроия органлар билан фармойиш берувчи органларнинг ҳисоботларини ўтказиш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблансин, сессияларни тайёрлашга меҳнат коллективлари, жамоат ташкилотлари ва оммавий ҳаракатлар, гражданларнинг йиғинлари фаол жалб этилсин, Советларнинг меҳнаткашлар билан алоқалари ва баҳамжиҳат ҳаракати доимо мустаҳкамлансин, етилган масалаларни ҳал этиш имкониятларини биргаликда қидириб топиш йўлга қўйилсин ва Совет давлат ҳокимияти ваколатли органларининг амалий ишлари тўғрисида аҳоли кенг хабардор қилиб турилсин.

СССР Олий Советининг Раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1989 йил 1 август.

СССР Олий Советининг қарори

КОЛЛЕКТИВ МЕҲНАТ НИЗОЛАРИНИ ҲАЛ ҚИЛИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДАГИ СССР ҚОНУНИНИНГ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

СССР Олий Совети **қарор қилади:**

1. Коллектив меҳнат низоларини ҳал қилиш тартиби тўғрисидаги СССР Қонуни лойиҳасининг асосий қоидалари биринчи муҳокамада маъқуллансин ва аниқлик киритилган лойиҳа «Известия» газетасида эълон қилинсин.

Иттифоқ Советининг Меҳнат, нархлар ва социал сиё- ... лик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот комитетига СССР Олий Советининг бошқа комитетлари ва палаталарнинг доимий комиссиялари билан биргаликда, ВЦСПС ва СССР Министрлар Совети иштирокида мазкур лойиҳани СССР халқ депутатлари киритган таклифлар ва айтган мулоҳазаларни ҳисобга олиб пухта ишлаб чиқиш, уни СССР Олий ... дим этиш топширилсин.

2. СССР Халқ депутатлари А. В. Гриб, В. А. Ополинский А. И. Баранов, А. М. Шамиҳин, А. И. Чабанов, С. М. Катилевский, Ю. Е. Бурих ҳамда ишлаб чиқариш соҳасидан сайланган бошқа депутатларнинг коллектив меҳнат низоларини ҳал қилиш тартиби тўғрисида СССР Қонуни қабул қилиниб, у кучга киргунга ... бўлмиш иш ташлашларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

3. Мамлакатнинг барча меҳнат коллективларига мурожаат этилиб, ишлаб чиқариш соҳасидан сайланган депутатларнинг таклифини қўллаб-қувватлашга, меҳнат интизомини мустаҳкамлашга, корхоналар, ташкилотлар, министрликлар ва идоралар раҳбарлари масъулиятини ва улардан талабни оширишга, давлат ҳаёти ва ижтимоий турмушнинг барча соҳаларини қайта қуриш ва янгилаш вазифаларини ҳал этиш учун совет жамиятини жипслаштиришга бутун чоралар билан кўмаклашишга даъват этилсин.

СССР Олий Советининг Раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

ЎРТОҚ Ш. Р. МИРСАИДОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ — ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ ПЛАН КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қарор қилади: Ўртоқ Шукурулло Раҳматович Мирсаидов Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари — Ўзбекистон ССР Давлат план комитетининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
М. ИБРОҲИМОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1989 йил 3 август.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ — РЕСПУБЛИКА ДАВЛАТ ПЛАН КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ

Шукурулло Раҳматович МИРСАИДОВ

1939 йилда хизматчи оиласида туғилган, ўзбек, 1962 йилдан КПСС аъзоси, олий маълумотли, Тошкент молия иқтисод институтини тамомлаган, иқтисодчи, иқтисод фанлари доктори.

Меҳнат фаолиятини 1959 йилда Тошкент область ижроия комитети план комиссиясининг иқтисодчиси сифатида бошлади, сўнгра шу ернинг ўзида сектор бошлиғи, план комиссияси раисининг ўринбосари бўлиб ишлади. Кейинчалик Тошкент шаҳар ижроия комитети план комиссиясига бошчилик қилди.

У 1981 йилда Ўзбекистон ССР давлат план комитети раисининг ўринбосари этиб, 1983 йилда эса республика давлат план комитети раисининг биринчи ўринбосари этиб тайинланади. Ўзбекистон ССР Марказий статистика бошқармасининг бошлиғи, Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси бўлган, 1988 йилнинг декабридан бошлаб эса Ўзбе- ... бўлимининг мудири бўлиб ишлаб келди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси. Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати. Иккита «Ҳурмат Белгиси» ордени, ...

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

ЎРТОҚ В. М. КАМОЛОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ИЧКИ ИШЛАР МИНИСТРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қарор қилади: Ўртоқ Вячеслав Мухторович Камолов Ўзбекистон ССР ички ишлар министри этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
М. ИБРОҲИМОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1989 йил 2 август.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ИЧКИ ИШЛАР МИНИСТРИ

Вячеслав Мухторович КАМОЛОВ

1940 йилда Тошкент шаҳрида туғилган. Ўзбек, 1965 йилдан КПСС аъзоси, маълумоти олий, ихтисоси ҳуқуқшунос.

Меҳнат фаолиятини 1960 йилда Тошкент областидаги гидрометеорология станциясининг техник-гидрологи бўлиб бошлаган. Совет Армияси сафларида хизмат қилган. 1965 йилдан давлат хавфсизлиги органларида ишлаган. Қирғизистон ССР Давлат хавфсизлиги комитетининг оператив вакили, катта оператив вакили, бўлинмаси бошлиғи бўлган. 1978—1982 йилларда ССР Иттифоқи Давлат хавфсизлиги комитети аппаратида хизматни ўтаган. Шундан кейин Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлиги комитети бошқармаси бош- ... тайинланган. 1986 йилда Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлик комитети раисининг биринчи ...

1989 йил партия ташкилотларида ҳисобот ва сайлов ўтказиш тўғрисида

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Партияни янгилаш ҳар бир партия ташкилоти умумий вазифаларидан келиб чиқиб ва маҳаллий масалаларни ҳал этишда ўзининг мустақиллиги тўғрисидаги Устав қоидасига амал қилиб, меҳнат коллективининг, регионнинг аниқ-равшан шарт-шароитларига мос бўлиб тушадиган ўзининг қайта қуриш программасига эга бўлишини талаб қилади. Ушбу масалалар хусусидаги атрофлича мунозаралар коммунистларни принципиал социалистик асосда жипслаштиришга, онгли партиявий интизомни мустаҳкамлашга хизмат қилиши, қабул этилган қарорларни бажаришда ҳаракат бирлигини таъминлаб туриши керак.

Айрим партия аъзолари ва партия ходимларининг пассив, ғоясиз позицияларини, уларнинг партия обрўсини тўкиш, миллатчилик позицияларига ўтиш, турли хил антисоциалистик ҳаракатлар билан қўшилиб кетиш ҳолларини синчиклаб текшириб чиқиш, ғаламислик ва хомхаёлликка қатъиян зарба бериш лозим.

Қарорларни ишлаб чиқиш чоғида жамоатчилик фикри, аҳолининг таклифлари ва фикр-мулоҳазалари иложи борича кўпроқ эътиборга олинсин.

4. Партия ишини қайта қуришни раҳбарликнинг сиёсий усулларини қарор топтириш, партия, совет, хўжалик органларининг вазифаларини аниқ белгилаб қўйиш, шу асосда иқтисодий ва социал ривожланиш вазифаларини рўёбга чиқариш, жамоат ташкилотлари ва ташаббускор ҳаракатлар билан мулоқотни чуқурлаштириш позицияларида туриб муҳокама қилиш муҳимдир.

Советларнинг тўла ҳокимиятини тиклаш ва қарор топтириш масалалари алоҳида эътиборга лойиқ бўлиб, бунда партия органлари халқ ҳокимияти органларида сиёсий қарорларни ишонтириш, тавсияномалар, демократик келишувлар воситаси билан, Советларда ва уларнинг ижроия органларида ишлаётган коммунистлар орқали амалга оширишлари шарт. Коммунистларни иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советларига ҳамда халқ депутатлари маҳаллий Советларига бўлажак сайловларда ғоят фаол иштирок этишга йўналтириш, сиёсий ислоҳотнинг иккинчи босқичини амалга оширишга нисбатан барча партия ташкилотлари, уларнинг раҳбар органлари масъулиятли муносабатда бўлишини таъминлаш лозим.

Йиғилишлар ва пленумларда коммунистларнинг ишига, яъни аҳолининг турмуш шароитини яхшилаш билан боғлиқ ишларига принципиал баҳо бериш, уй-жойлар қурилишини жадаллаштириш, озиқ-овқат маҳсулотлари, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш, меҳнаткашларга савдо, маиший ва медицина хизматини йўлга қўйиш масалаларини ҳал этиш учун аниқ-равшан жавобгарликни белгилаб қўйиш керак. Пленумлар, йиғилишлар, конференциялар партия ташкилотларини, жамоатчиликни республикалар, ўлкалар, областлар, шаҳарлар, районларда, меҳнат коллективларида ўз резервларини қидириб топишга йўналтириши лозим.

5. Йиғилишларда, пленумларда, конференцияларда сайлаб қўйиладиган органларнинг состави зарур даражада янгиланиши ҳамда кадрларга доир етилган масалалар ҳал этилиб, раҳбариятга сергайрат, ижодий фикрловчи, ташаббускор кишилар кўтарилсин. Меҳнаткашлар ўртасида обрў-эътибор ва нуфузга сазовор бўлган ҳамда жамоат ташаббусини ўз қўлига олиб, уни амалий ўзанга бориб юбора оладиган коммунистларни партиявий ишга кенг ва дадил жалб этиш керак.

6. Йиғилишлар, пленумлар ва конференцияларнинг ишида КПСС Марказий Комитетининг, иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, ўлка, область, округ, шаҳар ва район партия комитетларининг ҳамда тегишли ревизия ва контроль-ревизия комиссияларининг аъзолари ва аъзоликка номзодлари, СССР халқ депутатлари бўлган коммунистлар фаол иштирок этишлари зарур, деб ҳисобласин.

7. Партия йиғилишлари, пленумлари, конференциялари КПССнинг XXVIII съездига тайёргарлик муносабати билан фаол ижодий сиёсий тафаккурнинг чинакам лабораторияси бўлиб қолиши керак. Иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари, ўлка, область партия комитетлари КПСС Программаси ва Уставига киритиладиган ўзгартишлар хусусида коммунистларнинг фикр ва мулоҳазалари, уларнинг таклифлари тўғрисида КПСС Марказий Комитетини хабардор қилсинлар. КПСС Марказий Комитетининг комиссиялари ва бўлимлари ўзларининг амалий ишларида ва съездга тегишли материалларни тайёрлаш чоғида муҳокама якунларини ҳисобга олсинлар.

СССР Олий Советининг биринчи сессиясида

МОСКВА. (ТАСС). СССР Олий Совети биринчи сессиясида 1 август куни депутатлар иттифоқдош, автоном республикалар Олий Советлари ва халқ депутатлари маҳаллий Советлари сессияларини ўтказиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқдилар.

Халқ депутатлари Советларининг иши, бошқарув ва ўз-ўзини бошқарувни ривожлантириш масалалари комитети номидан депутат Н. Д. Пивоваров ахборот берди.

У комитетда бир қанча лойиҳалар ишлаб чиқилганлигини хабар қилди. Таҳдим этилган лойиҳанинг асосий мазмуни ҳар бир регионда вужудга келган конкрет вазиятни атрофлича таҳлил этган ҳолда асосий эътиборни энг муҳим социал-иқтисодий программаларни бажаришга қаратишдан иборатдир.

Ҳисобот сессияларини, деб таъкидлади нотиқ, илгари кўпинча бўлганидек хўжакўрсинга эмас, балки қуйидан юқоригача тартибида ўтказишга қарор қилинди. Шундай қилиб, энг мураккаб муаммолар СССР Олий Советига қадар юқори совет органларида муҳокама қилинади.

Ана шу масала юзасидан музокаралар ўтказилмаган ҳолда палаталарнинг айни бир вақтда овоз бериш йўли билан қарор қабул қилинди.

Сўнгра сессия «Пенсия таъминотини ва аҳолига социал хизмат кўрсатишни яхшилаш юзасидан шошилинч чоралар тўғрисида»ги СССР қонуни лойиҳасини кўриб чиқишга киришди.

СССР молия министри В. С. Павлов доклад қилди.

У лойиҳада ишчилар, хизматчилар ва колхозчиларга кексалик бўйича бериладиган пенсияларнинг энг кам миқдорини 70 сўмгача белгилаш, шунингдек колхозчилар ва ишчиларни пенсия билан таъминлашдаги тафовутларга барҳам бериш кўзда тутилганлигини айтди. Умуман пенсияларнинг оширилиши 18 миллион кишига дахлдор бўлиб, шу мақсад учун 4,1 миллиард сўм сарфланади.

Биринчи ва иккинчи группа инвалидларга, боқувчисидан маҳрум бўлганларга, ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ота-оналари ва хотинларига бериладиган пенсияларнинг энг кам миқдорини кўпайтириш кўзда тутилган. Лойиҳа кексалик бўйича, уруш инвалидларига бериладиган пенсияларнинг энг кам миқдорини оширишни ҳам кўзда тутади. Лойиҳага уруш ва меҳнат ветеранларига, ҳалок бўлган жангчиларнинг оилаларига социал-маиший хизмат кўрсатиш бўйича бир қатор имтиёзлар киритилган.

Умуман, деди нотиқ, барча ана шу тадбирларнинг амалга оширилиши таҳминан 30 миллион кишига дахлдор бўлиб, шу мақсад учун ҳар йилга ҳисобланганда 6,6 миллиард сўм ажратилиши лозим. Белгиланган тадбирларнинг кўпчилигини 1989 йил 1 октябрдан бошлаб амалга ошириш кўзда тутилмоқда.

Депутатлар ана шу масала юзасидан қонун лойиҳасини айтилган таклифлар ва мулоҳазаларни ҳисобга олган ҳолда кечқурунги мажлисда муҳокама қилишга қарор қилдилар.

СССР Олий Советининг Раиси М. С. Горбачев Буюк Британия, ГФР ва Францияга қилинган давлат визитларининг якунлари ҳақида ва Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитетининг кенгашидаги иштироки тўғрисида сессияда ахборот берди.

Сўнгра у депутатларнинг саволларига жавоб қайтарди.

Кечқурунги мажлисда депутатлар М. С. Горбачевнинг ахборотини маълумот учун қабул қилдилар ва СССР Олий Совети Раисининг Буюк Британия, ГФР ва Францияга давлат визитлари якунлари ҳамда Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитети кенгашидаги иштироки якунларини маъқуллади.

Олий Совет ядро портлатишларини тўхтатиб туриш ва ядро синовларини тўхтатиш масалалари юзасидан АҚШ конгрессига мурожаат текстини қабул қилди.

Кечқурунги мажлис охирида депутатлар палаталар бўйича алоҳида-алоҳида овоз бериш йўли билан «Пенсия таъминотини ва аҳолига социал хизмат кўрсатишни яхшилаш юзасидан шошилинч чоралар тўғрисида»ги СССР қонунини бир овоздан қабул қилдилар.

СССР Олий Советининг сессияси ўз ишини давом эттирмоқда.

ФАОЛЛАР ЙИҒИЛИШИ

НАМАНГАН, 3 август. (ЎзТАГ). Наманган область идеология фаолларининг йиғилиши бўлди. Йиғилиш қатнашчилари миллатлараро муносабатлар, динга қарши тарғибот муаммоларини муҳокама қилдилар.

Йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов нутқ сўзлади.

Йиғилиш ишида Наманган область партия комитетининг биринчи секретари Б. А. Аллауродов иштирок этди.

* * *

ФАРҒОНА. (ЎзТАГ). 2 августда бу ерда Фарғона область партия-хўжалик фаолларининг йиғилиши бўлди. Йиғилиш қатнашчилари гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларини ва якка тартибда уй-жой қурилишини янада ривожлантириш соҳасида область, партия, совет ва хўжалик органларининг вазифаларини кўриб чиқдилар.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров доклад қилди.

Йиғилишда Фарғона область партия комитетининг биринчи секретари Ш. М. Йўлдошев нутқ сўзлади.

МЕҲНАТКАШЛАР МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛАЙЛИК

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. Каримов республика касаба союзларининг раҳбарлари билан учрашди.

Меҳнаткашларнинг ўзлигини англаши шиддат билан ўсиб бораётган шароитда ана шу жамоат ташкилотлари ва уларнинг раҳбарлари тутган ўрни тўғрисида амалий, принципиал гаплашиб олинди. Мамлакатда (Кузбасс, Донбасс, Қарағанда, бошқа регионларда) юз берган сўнгги воқеалар ишчиларнинг ҳуқуқлари на Совет ҳокимияти органларида, на касаба союзларида ҳимоя қилинмаганидан кейин улар сўнгги чорани кўришга — иш ташлашга мажбур бўлаётганликларини кўрсатди. Ўзбекистондаги бир қанча корхоналарда ҳам иш ташлаш ҳоллари бўлди. Булар жиддий сигнал бўлиб, эътибор бермаслик мумкин эмас. Мамлакатда қайта қуриш давом этаётган ҳозирги пайтда касаба союзларнинг вазифаси — ўзининг бевосита вазифаларини бажаришда, яъни меҳнаткашларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилишда кўпроқ мустақиллик, ташаббускорлик, принципиаллик, дадиллик кўрсатишдан иборат.

Касаба союз раҳбарлари ўз нутқларида ҳозирча касаба союз органлари ишида камчиликлар кўп деган фикрга қўшилдилар. Қуйи бўғинларда касаба союз комитетларининг раислари ёппасига ва ҳамиша маъмуриятнинг изидан чиқмай, уларнинг кўрсатмаларини бажармоқдалар, ўзларини ким ва нима учун сайлаб қўйилганлигини унутиб қўймоқдалар. Бу ўринда касаба союз активларининг юридик жиҳатдан ҳимоя қилинмаганлиги ҳам таъсир этмоқда. Чунки сайлаб қўйилган ваколат муддати ўтганидан кейин уларнинг кўпларининг иш қидиришларига, директор ёки бошқа бошлиқнинг хайрихоҳлигига умид қилишларига тўғри келади. Бундай вазиятда уларнинг кўплари можародан қочишга уринмоқдалар. Келишувчилик позицияси одатда ишчилар ҳуқуқларининг камситилишига олиб боради.

Касаба союзлари Сирдарё область советининг раиси И. Х. Хушиев, Самарқанд область Советининг раиси М. Б. Шодиева ва бошқалар бир қанча министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари ҳали ҳам касаба союзларининг талаблари ва қарорларини менсимаётганликларини айтдилар.

Ҳозир касаба союз ташкилотларида ҳисобот ва сайловлар ўтмоқда. Бу сиёсий кампания республикадаги энг кўп сонли жамоат ташкилоти учун жиддий кўрик бўлиши лозим. Уларнинг бундан кейинги фаолияти, касаба союз ташкилотларининг воқеадан орқада қолиши ёки омманинг ташкилотчилари бўлиши касаба союз комитетларига, группаларига кимлар бошчилик қилишига боғлиқ. Баландпарвоз гаплар ва силлиқ ёзилган қарорлар даври ўтиб кетди. Меҳнаткашлар ўз касаба союз раҳбарларидан социал, маиший муаммоларни ҳал қилишда, меҳнатни муҳофаза қилишда конкрет ишларни кутмоқдалар. Ана шундагина иш ташлаш комитетларини сайлашга зарурат қолмайди.

Учрашувда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари А. С. Ефимов, Ўзсовпроф раиси Ҳ. Алимова нутқ сўзладилар. **(ЎзТАГ).**

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ КОМИССИЯСИДА

3 август куни Тошкентда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Агросаноат комплекси масалалари комиссиясининг мажлиси бўлди. Мажлисни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Д. Д. Берков олиб борди.

Мажлисда пахтани механизмлар ёрдамида йиғиштириб олишни кенгайтириш борасидаги чора-тадбирлар муҳокама қилинди. Беш йилликнинг уч йили мобайнида етиштирилган ҳосилнинг фақат 43,7 процентини машиналар билан йиғиб-териб олинганлиги қайд этиб ўтилди. Кўплаб ишлаб чиқарилаётган мавжуд машиналарнинг ва уларни капитал ремонт қилишнинг сифати пастлиги пахтани механизмлар ёрдамида йиғиштириб олишни кенгайтиришга тўсқинлик қилмоқда. Бундай аҳвол машиналарни ишлатиш даражаси йилдан-йилга ёмонлашиб бораётганлиги сабабли баттар мушкуллашмоқда, бу эса механизатор кадрлар малакасининг пастлиги билан боғлиқ.

Ғўза баргини тўкиришдан далаларни машина теримига тайёрлашда алоҳида ўрин тутади. 1987 йилдан бошлаб республикада бутифос қўлланиш тақиқланган. Илмий муассасалар унинг ўрнида ишлатиладиган дорини ўз вақтида тайёрламадилар, янги дефолиантни яратиш ишлари ниҳоятда секинлик билан олиб борилмоқда. Шу боисдан пахтакорлар бу йил ҳам магний хлоратини қўллашга мажбур бўладилар. Ўз таъсирига кўра бу дессикант бўлиб, ундан ғўза баргини тўктириш учун фойдаланиш чоғида ўсимликларни куйдириши ва янги тугилган кўсакларни тўкиб юбориши мумкин, бу эса ҳосилнинг нобуд бўлишига олиб келади.

Комиссия пахта йиғим-теримини механизациялашнинг ҳозирги аҳволини кескин танқид қилди ва Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетидан, бошқа Манфаатдор идоралардан аҳволни ўнглаб олишни, пахтани механизмлар ёрдамида йиғиштириб олишни ташкил этишда колхоз ва совхозларга амалий ёрдам беришни талаб этди. Область партия комитетларига тегишли назоратни ҳамда мазкур масалаларни ҳал этишга қаратилган партиявий-сиёсий ишлар ўтказилишини таъминлаш таклиф қилинди.

Республикада сувни тежаш сиёсати тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Комиссия районлар ва областларга суғориладиган ҳар гектар ерга кетадиган сув сарфини камайтириш учун аниқ-равшан вазифалар белгиланганлигини таъкидлади. Шу беш йиллик охиригача сув сарфи камида 15 процент, 2000 йилга бориб эса 25 процент пасайтирилиши лозим.

Суғоришнинг илғор усулларини, янги суғориш техникаси ва технологиясини жорий этиш, шунингдек қатъий ва аниқ ҳисоб-китобни ташкил этиш, барча сув олинадиган манбаларни сув ўлчайдиган қурилмалар билан жиҳозлаш ҳисобига сувни тежаб-тергашга эришиш режалаштирилмоқда.

Совхоз ва колхозларда белгиланган ишлар программаси анча орқада қолиб бажарилмоқда, сувни тежайдиган технологияларни жорий этиш юзасидан белгиланган топшириқларни бажаришга муносабатни қатъиян ўзгартиришни, уларнинг ижроси устидан мунтазам назорат ўрнатишни тавсия этди. Барча манфаатдор ташкилотлар ва идораларга шу йилнинг ўзидаёқ сув хўжалиги ташкилотларининг сувдан пул тўлаб фойдаланиш асосида хўжалик ҳисобига ўтиши билан боғлиқ ҳужжатларни ишлаб чиқишни ниҳоясига етказиш таклиф қилинди.

Комиссия ишида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, республика Давлат агросаноат комитетининг раиси И. Ҳ. Жўрабеков қатнашди.

(ЎзТАГ).

МУАММОЛАР ЖОЙЛАРДА ВА МАРКАЗДА ҲАЛ ЭТИЛСИН

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Кенгашда айни шу позицияларда туриб фикрлашиб олинди. Бу кенгаш одатдаги кенгашларга ўхшамади: ҳеч ким катта доклад қилмади, залдагилар нотиқларнинг ўзи тўғрисидаги ҳисоботларни қабул қилишмади. Ўзини кўрсатиш мақсадида нутқ сўзлаш йўлидаги уринишларга чек қўйилди. Бажарилган ишларни сергаклик билан аниқ-пухта таҳлил этиш, номаълум келгусида эмас, балки ҳозирнинг ўзидаёқ корхоналарда меҳнат шароитини яхшилаш учун, социал шароитларни яхшилаш учун кўрилиш лозим бўлган чора-тадбирлар кенгаш қатнашчиларининг диққат марказида бўлди.

Зарафшондаги корхоналарнинг раҳбарлари қарийб иш ташлаш вазиятига дуч келдилар. Зарафшон марказий руда бошқармасининг директори Г. Прохоренко айтганидек, бу ерда забастовка комитети тузилган, меҳнаткашларнинг талаблари тайёрланаётган эди. Бу талаблар асосан меҳнатга, айниқса, тунги меҳнатга ҳақ тўлаш муаммоларига, камёб моллларга жорий этилган талонларнинг бекор қилинишига, ишчилар учун баъзи имтиёзлар берилишига, пенсия таъминотини такомиллаштиришга дахлдор эди. Норасмий бирлашмаларнинг ташаббуси билан чақирилган меҳнат коллективлари вакилларининг конференцияси тўрт соатдан кўпроқ давом этди. Корхоналарнинг раҳбарлари, партия ходимлари, маҳаллий ҳокимият органларининг вакиллари шарафига шуни айтиш керакки, улар мазкур конференциянинг ишида қатнашишдан бўйин товламадилар, буларнинг ҳаммаси нима билан тугашини кутиб турмадилар. Аксинча, ўша Прохоренконинг ўзи забастовка комитети составига кириб, меҳнаткашларнинг барча қонуний талаблари бутун халқ олдида муҳокама этилиб, ижрога қабул қилиниши учун кўп куч-ғайрат сарфлади. Шу пайт шаҳар партия комитетининг ходимлари, шаҳар Советининг депутатлари ҳам фаол мулоқот олиб бордилар. Куч-ғайратларни бирлаштириб забастовкаларсиз ҳам ҳамжиҳатликка эришишга муваффақ бўлинди. Эндиликда қўйилган талаблар ҳозирдаёқ бажарилди ёки ҳал бўлиш арафасида турибди.

Маржонбулоқ олтин қазиб чиқариш корхонасида эса вазиятни ўдалай олишмади. «Зармитон» руда конида банк маош тўлашни кечиктиргани муносабати билан иш тўхтатиб қўйилди. Кези келганда шуни айтиш керакки, бу ерда маош тўлаш муддатлари бириччи марта «орқага сурилаётгани» йўқ. Банк «сўм билан назорат» қилишни ўзбошимчалик билан кучайтира бошлайди, ваҳоланки, корхона счётида пул бўлсада, у ана шу пулларни ололмайди. Ҳеч шубҳасиз назорат қилиш керак, албатта, лекин назорат қандай бўлиши лозим? Ишчилар азият чекадиган назоратнинг нима ҳожати бор?

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. А. Каримов кенгашда сўзга чиққан кишиларнинг кўпчилигига шундай савол берди: «Хом ашё билан ҳаддан ташқари ёмон таъминланилаётгани, моддий маблағлар етишмаслиги, меҳнатнинг ёмон ташкил этилиши сабабли рўй бераётган бекор тўриб қолишларда ишчилар синфи айбдорми?» Раҳбарлар: йўқ, айбдор эмас, деб бир хилда жавоб қайтаришди. Аммо, уларнинг деярли ҳеч қайсиси шу саволнинг мантиқий давомига, яъни ундай бўлса ким айбдор, деган саволга жавоб қайтара олмади. Бунда гап гражданча мардликнинг етишмаслигида деб ўйламайман, чунки, айбни зиммага олишга тўғри келган бўлур эди. Бунинг сабаблари чуқурроқ — корхоналар раҳбарлари даражасидагина эмас, балки фармойиш берувчи олий ҳокимият поғоналарида, энг юқори планлаштирувчи идораларда ҳам фикрлашни ўзгартириш, эскича иш усулларига барҳам бериш керак. Декрет ёки фармон билан корхонани «мустақил, деб эълон қилиш, уни амалда мустақил корхонага айлантиришни асло билдирмайди. Ҳозирги практика ҳам буни тасдиқлаб турибди, чунки, министрликлар ва идоралар коллективларга ишлаб топилган маблағларни тасарруф этиш имкониятини бермай, завод ва фабрикаларнинг даромадларини том маънода талон-торож қилмоқдалар, планлаштирувчи ташкилотлар эса яна топшириқларни реал шарт-шароитларни эътиборга олмай туздмоқдалар. Кенгаш қатнашчилари шу ҳақда рўй-рост гапириб, мукаммал бўлмасада, лоақал амалдаги қонун актларини ва норматив қарорларга аниқ риоя этилишини талаб қилдилар.

Масалан, Самарқанд химия заводи директори В. Кояков нутқининг моҳиятини олиб кўрайлик. Ишлаб чиқариш, технология интизомини, истасангиз, давлат интизомини ишлаб чиқариш коллективларидагина эмас, шу билан бирга корхона директоридан бошлаб то юқори даражаларгача мустаҳкамлаш зарур. Шундай қилинмаса қайта қуриш барбод бўлади. Ҳозирча эса интизом шу таҳлидда мустаҳкамланаётгани йўқ. Завод ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг энг муҳим қисмларидан бири — оҳак йўқлиги сабабли бекор тўриб қолишига қандай қилиб йўл қўйиш мумкин? Бундай ҳоллар эса жуда тез-тез содир бўлиб турарди, биз бормаган жой, эшикни қоқмаган идора қолмади, лекин бундан ҳеч қандай наф чиққани йўқ. Сменага келган ва бекамукўст меҳнат қилишга, пул ишлаб топишга тайёр бўлган одамларга нима деб айтишимиз керак? Ёки яна бир нарсани олиб кўринг, биз меҳнат коллективида ҳар томонлама муҳокамадан сўнг корхонамизнинг иш режимини ўзгартириш зарур — саккиз соатлик сменалар ўрнига ўн икки соатлик иш кунига ўтиш зарур, деган хулосага келдик. Буни бошқа барча корхоналарга тавсия этмай, биз ўз корхонамизда шундай режим энг мақбул вариант эканлигини биргаликда ҳисоблаб чиқдик: одамларнинг тунда камроқ ишлашларига тўғри келади, сменалар ўртасида дам олиш вақти узоқроқ бўлади. Бунинг нафли эканлигини ҳаммага исботласак ҳам республика тармоқ касаба союз комитетига исботлай олмадик. Бу комитет ишчиларнинг манфаатларини батамом ҳимоя қилиши керак. Бу ердагилар кўп йил муқаддам ёзилган инструкцияларнинг ҳарфига ёпишиб олиб, ўзгарган вазиятни тушунишни, меҳнат коллективининг ташаббусини қўллаб-қувватлашни истамаяптилар.

Самарқанд область партия комитетининг саноат масалалари билан шуғулланувчи секретари М. Умаровнинг эътироф этишича, обкомнинг ушбу муаммо хусусида ўз позицияси йўқ, чунки завод коллективининг таклифлари бу ерда ўрганилмаган ва муҳокама қилинмаган. Мана шундай «йўқ»лар занжири ишчиларнинг гарчи «юқори» бўлсада, лекин ёнма-ён жойлашган, бугунги кунда ҳокимият бериб қўйилган ташкилотларнинг ёрдамига умид боғламай қўйишларига олиб келиши мумкинлиги аниқ.

Эндиликда одамларнинг манфаатлари ва талаб-эҳтиёжлари билан ҳисоблашмаслик — вазиятни кескинлаштиришга олиб борадиган позициядир, ваҳоланки, республиканинг кўпгина корхоналарида вазият бусиз ҳам анча мураккабдир. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетидаги кенгашда сўзланган барча нутқларда мана шу асосий фикр билдирилди. Бирлашмалар, заводлар ва фабрикаларнинг раҳбарлари мана шуларнинг ҳаммасида ўзларининг ролини қандай тушунаётганликлари бошқа гап. Афсуски, баъзилар одамларни ишга ва ишдан уйга белул элтиб қўйишни ташкил этиш билан меҳнаткашларнинг барча истакларини адо этдик, деб ўйлашади. Бошқалари эса ётоқхоналарнинг етишмаслиги, уй-жой олишга навбат кутиб турганларнинг кўплиги тўғрисидаги масалани кўтариб, одатга кўра, президиумга назар ташлаб: «Бу масалада Марказий Комитет бизга ёрдам беришига умид қиламиз...» дейишар ва бунда вужудга келган муаммони бирон даражада бўлсада ҳал этиш учун корхонанинг ўзида қандай резервлар изланаётгани тўғрисида бир оғиз ҳам гап айтишмайди.

«Средазэлектроаппарат» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори А. Алимбоевнинг нутқи бундай кайфиятларга мутлақо зид бўлиб янгради. Бугунги кунда раҳбар «олма пиш, оғзимга туш» деб кутиб ўтирмасдан, балки ҳозирги пайтда ҳам зўр самарадорлик билан ишлай оладиган, истиқбол тўғрисида, эртанги кун ҳақида ўйлайдиган ташаббускор, сергайрат, ишчан кишиларни излаб топиши керак. Бундай кишилар кўп, фақат уларга ҳамиша ҳам имкониятни бериб қўйилмаган, уларга ҳаракат эркинлиги етишмаяпти. Турғунлик йиллари ҳамманинг ҳам ташаббусини бўғиб қўя олмади. Яхшироқ иш натижаларидан ҳамма манфаатдор бўлгани ҳолда ҳар бир меҳнатчига ташаббус ва ижодкорлик учун кўпроқ имконият бериш лозим, ана шунда кўпгина ўткир муаммоларни кун тартибидан олиб ташлаш мумкин бўлади.

Тошкентдаги «Совпласт-итал» Совет — Италия бирлашмасининг коллективи ҳозир айни мана шундай принциплар асосида ҳаракат қилмоқда. Жуда яхши жиҳозланган маиший хоналар, маиший хизматлар комплекси, уй-жойга ниҳоятда муҳтож бўлганларнинг йўқлиги меҳнатни аниқ-пухта ташкил этиш, одамларни ишлаб чиқаришни бошқаришга жалб этишнинг тобора янги-янги шаклларини қидириб топиш билан уйғунлашиб кетганлиги бошқа корхоналар олдида турган кўпгина ўткир муаммолар бу ерда аллақачон ҳал этилишига олиб келмоқда. Бу эса ривожланиш истиқболларига, эртанги кун учун пойдевор ҳозирлашга кўпроқ эътиборни қаратиш имконини бермоқда. Келгусида коллектив ишлаб топган социал неъматлар улуши анча ортади. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида ўтказилган кенгашда кўпгина чинакамига долзарб масалалар тилга олинди. Шулардан бири — кооперативларга муносабат масаласи эди. Республика меҳнаткашлари, аҳолиси ўртасида кооперативлар ҳақидаги фикрлар ғоят хилма-хил эканлиги сир эмас. Аммо, савдо-харид кооперативлари деб аталмиш, яъни айтайлик давлат магазинларида ипгазлама майкаларни давлат нархларида сотиб олиб, уларга расм ва ёзувлар тушириб, икки-уч баравар юқори нархларда аҳолига сотаётган кооперативларнинг фаолияти ҳаммани ғазаблантирмоқда. Жуда ҳайрон қоларли жойи шундаки, бундай кооперативларни давлат қўллаб-қувватламоқда; ўтган йилнинг ўзидагина улар банклардан саксон миллион сўмдан кўпроқ қарз ва ссуда олишди. Айни вақтда энг муҳим муаммолардан бири — якка тартибдаги уй-жой қурилишига ўн бир миллион сўмга яқин кредит ажратиб берилди, холос. Шундай шароитда қандай социал адолат тўғрисида гапириш мумкин?

Ўзбекистон давлат банки правлениеси раисининг биринчи ўринбосари Р. Паттохов ҳозир бундай хатолар тузатилаётганини таъкидлади. Аммо, қандай қилиб шундай хатоларга йўл қўйилганлигини тушунтириб беролмади. Афтидан, кампаниябозлик одати ўз ролини ўйнаган бўлса керак: «Кооперативларни ривожлантирайлик!» деган шиор ташланиши биланоқ корчалонлар учун банкларнинг эшиклари ланг очиб қўйилди. Ҳозир эса ссуда олганларнинг ҳаммаси ҳам уларни қайтармоқчи эмаслиги маълум бўлиб қолмоқда. Баъзилар жуфтакни ростлаб қолишган бўлиб, уларни иттифоқ миқёсида қидирув эълон қилинган. Кўплари эса ишлаб чиқаришни йўлга қўя олишмади, улар яна қарз олишса бўларди-ю, лекин уни ким ҳам берарди. Яна ўзини оқлаш учун айтилаётган гаплар эшитилмоқда: хатога йўл қўйилди, ишни ўнглаб олиш керак, дейилмоқда. Ҳозирча эса фақат зарар кўрилмоқда...

Кенгашда рўй-рост ва ҳалол гап борди.

Муҳокама қилинган масала юзасидан резолюция қабул қилинди.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзолигига номзодлар Д. Д. Берков, П. В. Догонкин, А. С. Ефимов, Ш. З. Камолхўжаев, М. М. Мирқосимов, М. Ҳ. Холмуҳамедов, Х. Алимова, И. Х. Жўрабеков, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари В. В. Сударенков иштирок этдилар.

В. ГЛАДИЛОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ДЕПУТАТЛАРНИНГ УЧРАШУВЛАРИ

МОСКВА, 2 август. (ЎзТАГ мухбири). СССР Олий Советининг биринчи сессиясида банд бўлган халқ депутатларининг бўш вақти кўп эмас. Шунга қарамай марғилонлик врач Тожихон Жўрабоева Москва области гарнизони бўлинмаларидан бирининг жангчилари билан учрашиш имкониятини топди. Бу ерда яқинда армияга Ўзбекистондан чақирилган йигитлар хизмат қилишади.

Бу учрашув самимий, чинакамига қувончли бўлди. Халқ депутати ўз юртдошлари бўлмиш жангчиларнинг турмуш шароитлари билан, улар янги жойларга қандай кўникишаётгани, машаққатли солдатлик ишини қандай эгаллашаётгани билан қизиқди. Уз навбатида унинг ҳам кўпдан-кўп саволларга жавоб қайтаришига тўғри келди. Ундан республикада рўй бераётган ўзгаришлар ҳақида, турли соҳаларда ҳозирги вазият тўғрисида сўрабсуриштирдилар. Жангчилар Фарғона областида содир бўлган воқеалар муносабати билан жуда ачинаётганликларини билдирдилар, мана шу фожиани келтириб чиқарган ғаламисларнинг кирдикорларини ғазаб билан қоралашди.

Тошкентдаги 2-автокомбинат ҳайдовчиси — СССР халқ депутати Йўлдош Акбаров Лисачёв номли автозавод ишчилари билан учрашди. Бу ерда ҳам ўзбекистонликлар оз эмас — республиканинг турли областларидан келган беш юз нафардан зиёд йигитлар улкан автомобиль корхонасида ишчи касбини эгаллаб, малака оширмоқдалар. Улар депутатга ўзларининг турмуши ва иши тўғрисида сўзлаб бердилар, ётоқхоналарни кўрсатдилар, баъзи илтимосларни айтдилар.

Сўнгра мажлислар залида автомобилсозлар билан сухбат икки соатдан кўпроқ давом этди, бу ерда халқ депутати Олий Совет биринчи сессиясининг бориши тўғрисида ўз таассуротларини ўртоқлашди, ўзи аъзо бўлган транспорт, алоқа ва информатика масалалари комиссиясининг иши тўғрисида сўзлаб берди, кўпдан-кўп саволларга жавоблар қайтарди.

ПИРУ-БАДАВЛАТЛАР

Аср ошиб

Косонсой районидаги Қуйбишев номли колхознинг кекса аъзоси Абдуҳамид ота Раззоқов бир юз тўрт ёшга кирди. Отанинг ўғил-қизлари, невара-чеваралари — 76 киши.

П. БУХОРОВ.

ХРОНИКА

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Уч қун Раҳимов бетоблиги туфайли пенсияга чиққанлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР ички ишлар министри вазифасидан озод қилди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Халима Исмоиловна Исҳоқова пенсияга чиққанлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси вазифасидан озод қилди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Алихон Раҳматович Отажонов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари — Ўзбекистон ССР Давлат план комитетининг раиси вазифасидан озод қилди.

Муҳаррир
У. УСМОНОВ.

Р. — 04260. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Б. — 180. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12